

Jan M. Hulákovský

ABBREVIATURÆ VOCABULORUM

Zkrácení slov,

užívaná v rukopisích a listinách zvláště latinských
středního věku, pak i českých a staroslovanských,
jak kyrylicí tak glagolitou psaných,
anobrž i německých.

Abkürzungen von Wörtern,

wie sie vorzüglich in lateinischen Handschriften des
Mittelalters vorkommen, mit beigefügten
slawischen und deutschen Schriftzügen.

PRAGAE MCMXIII
iterum ediderunt
TAUSSIG & TAUSSIG.

ABBREVIATURAE VOCABULORUM

usitatae in scripturis praecipue latinis medii aevi,
tum etiam slavicis et germanicis,
collectae,

et

*ad potiozem usum archivariorum, diplomatarum, bi-
bliothecariorum, aliorumque vetustatis indagatorum*
editae

a

JOANNE M. HULÁKOVSKÝ.

Pragae.

Impressum in lithographia M.A.Vítek.

1852.

ZKRÁCENÍ SLOV,

užívaná v rukopisích a listinách zvláště latinských
středního věku, pak i českých a staroslovanských, jak
kyrylicí tak glagolitou psaných, anobř i německých,
sebraná,

a
*ku prospěchu diplomatů, archivářů, knihovníků a jiných
milovníků písemných starožitností
vydaná
od*

Jana M. Hulákovského.

V Praze .

Kamenotiskem M. A. Vítka .

1852 .

Abkürzungen von Wörtern,

*wie sie vorzüglich in lateinischen Handschriften
des Mittelalters vorkommen, mit beigefügten slawi-
schen und deutschen dergleichen Schriftzügen,*

gesammelt,

und

*zum Gebrauche von Diplomaten, Archivarbeamten,
Bibliothekaren und Archäologen
herausgegeben
von*

Johann M. Guláckowſký.

Prag.

Steindruck von M. A. Witek.

1852.

•

-

•

•

•

Praefatio.

Hicce praesto opusculum, volumine quidem parvum, at multorum annorum labore congestum. Superfluum id fortasse videbitur non uni, quum existent opera praestantissima Mabillonis, Benedictinorum e Congregatione Scti. Mauri (opus, quod et in linguam germanicam traductum et adnotatis auctum est ab Adelungio), Baringii, le Moine et Batteneji, Gruberi, Zinkernagelii, et aliorum, de re diplomatica, itaque de Abbreviaturis quoque, plus minusve complete tractantia, imo etiam excellens Lexicon Diplomaticum J. L. Walteri, omnes fere abbreviaturas a saeculo VIII. ad XVI. usque, summa cum diligentia, ordine alphabetico, aeri incisas exponens. Attamen spero fore, ut praesens opusculum ad rem diplomaticam non nihil contribuat, et non nullis sit non ingratum. Nam istorum librorum raritas, magnum plerumque volumen et nimium pretium haud parva sunt obstacula, quo minus lectores vetustarum scripturarum eos valeant sibi comparare. Prater ea opera ista, excepto ultimo, abbreviaturas e diplomatis tantum paucas, nullas e codicibus exhibent. Hirschii quoque (Adami Friderici) Cornu Copiae linguae latinae, etsi copiosissimam praebet collectionem compendiorum scribendi ex autoribus romanis, imo etiam non parvum

VIII.

numerum notarum juris, a Magone (Magno?) collectum, tamen nihil continet de medio aevo, et quoad praefatas notas non valde certum esse videtur. Et tamen huiusmodi abbreviaturae, cum in scriptis mediæ aevi copiose occurrant, quam maxime impediunt, difficilemque faciunt istorum scriptorum lectionem. Quanti ex earum non accurata notitia oriuntur errores, exemplum, ut aliquod, si licet, adferam, habemus unum apud Maximilianum Millauerum, piae memoriae, qui in diplomate de consecratione ecclesiae Bohnicensi prope Pragam (vide eius: „Ein Brief zu Lofnitz, ein Beitrag zur vaterländischen Antiquität: und Briefangabe. Prag 1830.“ cum facsimili) vocem $\chi\rho\nu\iota$ male legens „Crispini“ pro recto „Christini“ reprobasse videtur Martyrologium, sed injuste; alterum, novissimum, apud magni alias a nobis aestimatum Venceslaum Maciejovski, qui in opere suo historico: „Pamiętnictwo Polskie od najdawniejszych czasów aż do roku 1830. Tom I. (Warszawa 1851.)“ inter additamenta ultimium vetustissimi manuscripti polonici (cujus specimen adnexuit) locum „Iste liber est Bañp r̄m adcorp9 p̄“ legit „Iste liber canticis nostris adcorporatur“ pro vero „Iste liber est Canonorum regularium ad Corpus Christi.“ De abbreviaturis tandem germanicis (quatenus scio), et inter slavicas bohemicis, quamquam raro usitatis, plane nihil, de vetero-slavicisque parum exstat librorum instructivorum. Ita-

que ad diminuendas tollendasque hasce difficultates et defectus manuale hoc, ad proprium quidem usum maxima parte jam anno 1833 confectum, aptum esse putans, ad votum clarissimi dni. Venceslai Hanka, bibliothecarii Musei Bohemici, aliorumque amicorum publico usui edendum esse decrevi, simulque, ut forma vel modus abbreviationum eo certius ac verius redderetur, sumptusque editionis ac pretium libri diminueretur, totum propria manu scriptum imprimendum in lapide tradidi. Id, quod huic libello proprium est, quoque a similibus aliorum operibus praecipue differt, sunt regulae, quas in abbreviaturis praesertim latinis, congerendo eas e multis et variis codicibus aequae ac diplomatibus, observatas fuisse inveni, atque, ut superflua plurimarum abbreviationum alphabetica consignatio evitaretur, in praesentem formam redegi. Continet igitur quaelibet hujus operis pars, latina scilicet, slavica et germanica (haec ultima ut minima) semper prius regulas et tum demum compendia ipsa, quae regulis comprehendi non potuerunt ob nimiam, nonnumquam irregularem aut lectu difficiliorem, qua repraesentari solent, abbreviationem. Oporteret quidem, et tironum usui forsitan magis proficeret, abbreviaturas illas pari modo in parte latina, sicut in slavica (partim) et germanica factum est, ad instar originalium depingere. Quoniam vero id ob maximam

X.

varietatem scripturae unius ejusdemque vocabuli abbreviati secundum diversas aetates et manus in diplomatis et codicibus nec fieri posse nec necessarium esse vi debatur, cum non diversarum scripturarum specimina sed solum abbreviaturas universe praebere finis hujus operis est; jamque etiam Adelungius tales abbreviaturas communibus typis imprimi, Zinkernagelius ad recentiore[m] scribendi modum excudi jusserat: sane etiam ego, ut eas consueta mihi manu excararem, et licitum mihi et ad informationem, qualem formam exhibeant et quomodo legenda sint, sufficiens esse putavi. Si tamen optatum fuerit, ut vero originalium caractere designentur, id, sicut et alia vota, prout potero, adimplere, manualeque hoc in nova ejus editione, si qua opus fuerit, perfectius et adauctum reddere studebo.

Denique etiam inclytae Regiae Bohemicae Societati Scientiarum pro suffulcro pecuniali, quod ad edendum hocce manuale, agnoscens ejus utilitatem, sponte sua mihi gracieose suppeditare dignata est, maximas, quas debeo, grates hic denuo libenter ago.

Pragae mense Decembri 1851.

Předmluva.

Odvolávaje se na to, co jsem již v latinské předmluvě o tomto spisu vůbec pověděl, a dále o německé části jeho se zmiňuji, uznávám potřebu, také o slovanské části několik slov promluvití.

Českých způsobů zkracování slov není sice mnoho, a však přece více než německých; a poněvadž se těch to českých neuzívalo tuze často, byla neznámost jich snad příčinou, že i Jos. Jungmann zkrácené št, místo gest (jest), co zvláštní slovo do svého Slovníka přijal. Uplněji tedy seznámení se s českými způsoby zkracování, soudím, že každému, kdož se starými spisy českými co činiti má, co nějaký ac jen skrovný příspěvek k diplomatice české mílo bude, an posud nikdež o nich ani zmínka se nedála.

U větším počtu nacházejí se zkrácená a stažená slova ve spisech písmem kyrylským a glugelitským psaných, byvši v obyčejí, zvláště v prvnějších, až do XVII. století. Poněvadž pak liturgie slovanská již na nejstarších časech v Čechách, jmenovitě v kláštře Sázavském (Sv. Prokopa), porůstí v Praze v Emauzích, kdež to jinak za starodávna „na Slovanech“ se říkalo, pěstována byla, jakož všem znatelům dějů českých známo,

Vorrede.

Maydorus benutzt in der lateinischen Sprache das Nöthige über das vorliegende Manuskript überseht und über dessen gewöhnlichen Theil in der böhmischen Sprache insbesondere gesagt worden ist, anübrigat mir mir noch Maniges auf über den deutschen Theil verfallen zu sagen.

Ebenfalls seien selbst deutsche Diplomatiker in ihrer Sprache mir lateinische Abkürzungen an. Dem von den vor-
rigen deutschen Abkürzungen sind manche noch gebräuchlich, und daher bekannt. Ob Niklas Stephorts zum Druck von, unbetat Mark über altdeutsche Abkürzungen, von dem Baring in seinem Clavis Diplomatica einige Beispiele aufgezogen hat, oder im andern Theil von irgend Jemand demof der offentlich worden, ist mir unbekannt. Man ist über die deutschen Abkürzungen demof einiger, das man aber von dem im XVI. Jahrhundert beim Gesschichtschreiben üblich gewor-
den und sogar noch vorhanden als die Abkürzungen zu lesen den, flüchtigen Versetzungen, welche, so wie in England, Anlaß zur unrichtigen Interpretation der Manuskripte gegeben haben mögen, für beifolgende, glaube ich auf zur deutschen Diplomatie in dem, wenn auch mir den geringsten Theil beigetragen zu se-
hen, welches demof zuligst aufgenommen werden möge. Es sey mir noch bemerkt, daß die meisten dieser flüchtigen

XIV.

Lehrstiftung der Konzepte des als Sekretär, dann kgl. Rath
bei der kaiserlichen k. Kammer in Wien (später als jetzt
k. Hofkammer) angestellt geworden Wilhelm Florian Grin-
bach von Grinbach auf Pörsdorf (1525-1565) verfasst sind.

Wien, im Dezember 1851.

I.

PARS LATINA.

1

Regulæ.

Quomodo vocabula abbreviata legenda sint, aut ex signo abbreviationis aut ex finali syllaba vel littera superius posita colligi potest. Igitur

I. De signis.

Signorum sunt alia, quæ certam, alia, quæ minus certam habent denotationem.

a. Signa certioris denotationis sunt:

- 1.) †, finale, in superiori linea, denotat **is** :
audist[†] = audistis, vidist[†] = vidistis,
dot[†] = dotis, nat[†] = natis,
dic[†] = dicis, reg[†] = regis.
- 2.) 4, 40, finale, in medio linearum, denotat **rum** :
Boem⁴ = Boëmorum, viro⁴ = virorum.
- 3.) 2272v, super vocabulis, significat **ur** vel **tur** :
cator = curator, testam² = testamur,
dicit² = dicitur, igit² = igitur.
- 4.) 9, plerumque super linea, indicat **us** :
i⁹ = ius, legim⁹ = legimus,
feru⁹ = servus.
- 5.) 972, initiale, intra lineas, ponitur pro **con** et

2.

nonnumquam etiam pro **CUN**, **CUM**, imo et pro **CO**:

uent^o = conventus, silio = consilio,
digt = dicunt, nas^o = nascuntur,
segd^o = secundus, gnicio = cognitio.

b.) ; 3, finale, in medio linearum, designat **m**, et,
que, et litterae **b** affixum etiam **us**:

donu^s = donum, dec^s = decet,
uf^s = usque, virib^s = viribus.

b. Signa minus determinatæ deno- tationis.

1.) ' ^ , super linea, substituit

e: d^o = de, ab^sns = absens,

r^o = rerum, iub^muf = iubemus.

i: porc^o = porcio, d^oico = conditio.

r: c^oit = erit, odo^os = odoris.

er: tra = terra, libⁱ = liberi.

re: c^oditor = creditor, difc^ot^o = discretus.

ri: t^obue = tribuere, ta = tria.

ir: c^oca = circa, firm^om^o = firmamus.

ro: c^ona = corona.

Nota. Nonnumquam hoc signum parum differt a se-
quente, aut potius cum eo commutatur, in codi-
cibus manuscriptis.

2.) - ~ ~ ~ ~ , supra vocabulum, signum usitatis

simum, et quidem pro

m: cū = cum, tū = tum, dāpnū = dampnum,

n: nō = non, ī = in, āiā = anima,
noīe = nomine, lūe = lumine.

mn: oīa = omnia, oīo = omnino.

ni: fīs, fīs = finis, opīo = opinio,
mīst' = minister, vel ministri.

i: religō = religio, nocōez = notionem.

ne: rogacōm = rogationem, laudacōs = laudationes.

en: mīso = mensis, lum = lumen.

um: loc = locum, fest = festum.

un: hīc = hunc, tē = tunc, nīc = nunc,
ft = sunt, mīdi = mundi.

Sic etiam in verbis finale:

bī = bunt,

rī = runt.

it: dic = dicit, ag = agit, er = erit.

s: ipē = ipse, cūibz = casibus.

iv: actā = activa, captōz = captivorum.

vi: dīne = divine, dīcias = divitias,
cītas = civitas.

ati: rō = ratio, orō = oratio, donō = donatio.

iti: cōdō = conditio, petōnē = petitionem.

uti: solō = solutio

oti * : negō = negotio, &c.

4.

pro-a-t: $f\bar{c}um$ = factum, $p\bar{c}a$ = pacta.
e-t: $el\bar{c}i$ = electi, $r\bar{c}oribz$ = rectoribus.
i-t: $d\bar{c}o$ = dicto, $rel\bar{c}e$ = relicte.

3.) \sim , supra lineam, usitatur pro

ma: $a\bar{r}$ = arma, $f\bar{o}r$ = forma,
 $ult\bar{i}$ = ultima.

na: $b\bar{o}$ = bona, $affig\bar{t}o$ = assignationem
ra: $h\bar{o}$ = hora, $int\bar{e}g$ = integra,
 $\bar{c}t$ = contra, $\bar{e}t$ = erat.

ca: $l\bar{o}re$ = locare, $v\bar{o}tur$ = vocatur.

ga: $n\bar{e}t$ = negat, $l\bar{e}t$ = legatum.

ta: $i\bar{u}c$ = iuxta, $n\bar{o}$ = nota, $m\bar{o}rtis$ = mortalis.

va: $o\bar{c}t\bar{a}$ = octava.

tia: $p\bar{r}est\bar{a}n$ = prestantia, $l\bar{e}t\bar{i}$ = letitia.

ria: $h\bar{y}st\bar{o}$ = hystoria.

a: $m\bar{e}$ = mea, $m\bar{a}l$ = malum.

Universim, ubicumque hoc signum occurrit, semper indicat syllabam aliquam in a exeuntem

In aliquibus exemplaribus tamen etiam pro r aut er hoc signum positum invenitur, v. g.

$f\bar{u}it$ = fuerit, $v\bar{o}$ = vero.

Qualem denotationem habeant signa, literis b, d, l, p, q, r (s) injuncta, vide has literas inferius in compendiis.

II.

Ubi nullum signum, ibi denotatio abbreviationis e littera vel syllaba, superius linea posita, cognosci potest. De hoc regulae speciales:

a. Jam in radice vocabulorum.

1.) Vocalem e, o, u superius positam praecedit r aut n, vocalem autem i imo etiam sequitur r, e.g.

g ^o mio = gremio,	ite ^g = integre,
ēdite = credite,	ma ^g = magne
ag ^o scē = agnoscere,	pi ^g re = pignore.
pidens = prudens,	cong ^u = congruum,
cc ^u s = crucis,	fr ^u tus = fructus.
prima = prima,	sc ^{ri} pta = scripta.
mag ^o ficēn = magnificentia,	dig ^o tas = dignitas.
vir ^g in ^{is} = virginis,	vir ^o tas = virtus.

2.) Ita etiam praecedit plerumque e, quando c, et plerumque i, quando t superius positum est

n ⁱ = nec,	resp ⁱ tu = respectu.
s ⁱ c = sic,	vit ^o ria = victoria.
s ⁱ t = sit,	ex ^t = exit, f ^u = fuit,
com ^t ē = committere.	

b. In syllabis formalibus.

Solet hic praecipue opprimi m, n, ni, r, ri, ci, d,

6.

di, t, ti, ta, vi, etiamsi non sint syllabae formales. Op-
primitur nonnumquam u ante m, d. Specialiter:

1.) In substantivis exeuntibus in us et um, et si-
mili modo in adjectivis trium terminationum,
tandem in substantivis exeuntibus in tia, tio, ati-
o, itio, utio, tas, tudo et tus, quae in genitivo utis
habent, tantum finalis litera vel syllaba denota-
tionem indicat per omnes casus utriusque nume-
ri. Exempla:

refugi^m = refugium

do⁹ = domus, g⁹ = gradus, mo^o = modo.

regⁱ = regni,

dig^{or} = dignior,

v^m = unum,

cast^m = castrum,

ca^m = casum,

to^m = totum,

ac^a = acta,

reme^m = remedium,

hospit^m = hospitium,

offi^a = officia,

iusti^a = justitia,

instan^e = instantiae,

acⁱ = actio,

psup^m = presumptione^m

appt^o = appellatio,

dubi^{oe} = dubitatione,

cogn^m = cognitionem,

diff^o = diffinitio,

resol^o = resolutio,

signes = signationem,

volu^s = voluntas,

huan^{tas} = humanitatem,

ca^{tas} = caritas,

capa^{tas} = capacitatem,

sole^{tas} = solemnitatem, festi^{tas} = festivitatum,

ver^{tas} = veritates,

vir^{tas} = virtutibus,

fortitū^o = fortitudo, s̄fuet^{ne} = consuetudine,
 or^{ne} = ordine.

Nota 1. Attamen satis distinctus est numerus plu-
 ralis a singulari, aequè in s̄ terminanti,
 tam in substantivis quam participiis; e. g.:
 vtū^s = virtutes, vtilitā^s = utilitates.
 discē^s = discentes, audie^s = audientes.

Nota 2. In substantivis, exeuntibus in mentum, di-
 sa est syllaba men; ut:
 fūda^{tiū} = fundament, fac^{tiū} = sacramentum,
 testa^{tiū} = testamentum, uia^{tiū} = iuramenta.

2.) In adjectivis Terminatio bilis per omnes casus
 tantum finali litera indicatur:

uaia^t = variabilis, mū^t = mutabilis,
 molī = mobili, augm̄ta^b = augmenta-
 bilibus.

3.) Simili modo adverbia exeuntia in liter tantū
 litera r indicantur:

ā^r = aliter, rā^r = realiter,
 fō^r = formaliter, actū^r = actualiter.

Imo hoc r etiam biliter denotat:

pr̄ba^r = probabiliter, iffalli^r = infallibiliter.

4.) In verbis praesens, futurum et imperativus haud
 multam praebet difficultatem:

debe^r = debemus, agi^r = agimus.

8.

dici^r = dicitur, loqⁱ = loquimur,
dab^t = dabit, gau^{te} = gaudete,
lau^{te} = laudate, cōfite^r = confitemini.

ut (-unt) indicat tertiam personam pluralem
praesentis et praeteriti activi:

fa^{ut} = faciunt, ve^{ut} = veniunt,
rēpi^{ut} = respiciunt, cōsue^{ut} = consueverunt.

n̄r (untur) indicat tertiam personam pluralem
praesentis passivi:

po^{n̄r} = ponuntur, distig^{n̄r} = distinguuntur.

b^r (bitur) indicat tertiam personam singula-
rem futuri passivi:

hūliab^r = humiliabitur, exaltab^r = exaltabitur.

Nota. Vide etiam Ir̄ et ĩ inferius in compenais.

Difficilius est distinctu imperfectum a perfectō mo-
di activi; at ulterius tamen crebrius usitatum.

q̄re^t = quaerebatis, ve^t = venit,
nega^t = negavit, mōstra^t = monstravit,
cōg^t = cognovit, cāta^{nt} = cantaverunt.

5.) In participiis et gerundiis verborum praecipue
elidi solet syllaba an et en, nonnumquam cum
praecedenti litera aut syllaba jam facile compre-
hensibili:

me^s = medians, sapi^s = sapiens,
p̄ce^{te} = praecedentem, sci^b = scientibus,

$cōt^{te}$ = continente, $effi^{em}$ = efficientem,
 ve^{te} = veniente, sci^{d} = sciendum,
 no^{d} = notandum, $fig^{dū}$ = signandum,
 ne^{do} = negando, vi^{d} = videndum,
 $fa^{dū}$ = faciendum, mo^{d} = movendum,
 $ōndd'$ = ostendendum, $repu^{da}$ = reputanda.

Necessse est etiam scire, numeralia arabica, olim, et quidem usque ad XVI. saeculum, aliam formam habuisse, et numeros romanos, excepto mille, parvis literis designatos fuisse. Itaque:

0	erat	0,		
1	aut j	..	=	1	vel I.
2	= ij	..	=	2	= II.
3	= iij	..	=	3	= III.
4	= iiij vel iv	..	=	4	= IV.
5	= v	..	=	5	= V.
6	= vij	..	=	6	= VI.
7	= viij	..	=	7	= VII.
8	= viiij	..	=	8	= VIII.
9	= viiiij v. ix	..	=	9	= IX.
10	= x, x̄ v. x̄	..	=	10	= X.
50	= l	..	=	50	= L.
	f	..	=	$\frac{1}{2}$,	
	ij	..	=	$\frac{1}{2}$,	

x erat . 4 $\frac{1}{2}$.

Ordinalia quoque tantum ultima litera indicantur:

$\tilde{x}l$ = quadragesima, $\tilde{t}, \tilde{3}^a$ = tertia,
 \tilde{x}^a = quarta, \tilde{p} = prima,
 p^o = primo p^{m} = primum,
 viii^a = octava, viii^o = octavo, et sic porro.

Ad designandam qualitatem et modum:

du^x aut d^x = duplex, du^{ce} = duplicem,
 t^x = 3^x = triplex, t^{ce} = triplicem,
 x^x = quadruplex, x^{ci} = quadruplici,
 d^r = dupliciter, 3^r = tripliciter,
 x^r = quadrupliciter, e. s. p.
 q^{oo} = quomodo, p^{oo} = primomodo,
 v^{oo} = unomodo, 2^{oo} = secundo modo
 a^{oo} = aliomodo, 3^{oo} = tertio modo,
 n^{oo} = nullo modo, e. s. p.

Adnotationes.

1.) Quod hic sub II. b. de literis aut syllabis superius positum dictum est, valet magna parte etiam tum, quum non superius sed penes positae sunt quod praecipue in exemplaribus diligentius scriptis occurrit.

2.) Nonnumquam duae litterae sibi simul

conjunctae inveniuntur, ut:

d̄ere = *debere*, *p̄itas* = *probitas*,
ex̄p̄re = *exprobrare*, *q̄* = *quid*,
p̄ia = *propria*.

3.) Non parvam quandoque difficultatem efficiunt litterae *i, n, u, m*, quae, quum junctae continuis et eodem modo scriptae sunt, et *i* non punctatum est, haud facile distingui possunt; quod etiam de literis *v, b*, et de *e, c, t* valet, quum sibi sunt similes.

4.) Alia difficultas est, quod etiam signa non semper in recto loco posita sint.

In his et in omnibus aliis casibus, ubi speciales contractiones hic non tactae sunt, eadem jam ex contextu intelligi possunt.

Caeterum patet ex simplicibus compendiis, quomodo composita aut vocabula prolongata aut in casibus obliquis sint legenda.

Si ergo *q̄* = *quid*, erit *q̄q̄* = *quidquid*,
p̄^a = *prima*, = *p̄ria* = *primaria*,
s̄ = *septima*, = *s̄^{na}na* = *septimana*,
n̄a = *natura*, = *n̄e* = *naturae*,
fr̄ = *frater*, = *fr̄es* = *fratres*,
fr̄um = *fratrum*, etc.

12.

Signa, vocabula denotantia.

=	<i>i. e. esse.</i>	ε	= <i>et tunc.</i>
5	} = <i>et.</i>	$\tilde{\varepsilon}$	} = <i>et caetera.</i>
7			
2			
2			
2			
5	} = <i>etiam.</i>	$\dot{\varepsilon}$	} = <i>est.</i>
2			
2			
2			

2^m = *secundum.*

σ = *obiit et praesens.*

σ^s = *praesens.*

Nota. Quod signum σ praesens denotet, elucet
e sequenti propositione:

omne σ e sep finis p̄titi et uciū futi. i. e.

*omne praesens est semper finis praeter-
iti et initium futuri.*

Compendia.

A.

\dot{a} } = aut et autem.
 \acute{a} }

\bar{a} = autem.

\ddot{a} } = alia.
 $\acute{a}^{\prime\prime}$ }

\acute{a}^{\prime} = alius.

$\acute{a}^{\prime\prime}$ = aliud.

\acute{a}^{ca} = aliqua.

\acute{a}^{is} = aliquis.

\acute{a}^{n} = aliquando.

\acute{a}^{oa} = altiora.

\acute{a}^{\prime} = antecedens.

\acute{a}^{as} = alias.

$\acute{a}b^{to}$ = absolute.

$\acute{a}b^{ua}$ = abstractiva.

$\acute{a}bi$ = alibi.

$\acute{a}b\bar{t}ia$ } = abstinentia.
 $\acute{a}b\bar{t}i^a$ }

$\acute{a}cc\bar{a}tor$ = accusator.

$\acute{a}cci^{\prime}$ = accipitur.

$\acute{a}cci^{do}$ = accipiendo.

$\acute{a}cci^{\prime}$ = accipit.

$\acute{a}cci^{\prime}$ = accidens et accipiens.

$\acute{a}cc\bar{n}$ = accidentia.

$\acute{a}cc\bar{e}ns$ = accidens.

$\acute{a}cc\bar{o}$ = accessio.

$\acute{a}cq^{\prime}$ = acquiritur.

$\acute{a}cq^{\prime\prime}$ = acquisibilis.

$\acute{a}c\bar{u}l^{\prime}$ = actualis.

$\acute{a}d^{\circ}$ = adeo.

$\acute{a}d^{\prime}$ } = aliquid.
 $\acute{a}d^{\prime\prime}$ }

$\acute{a}d$ = aliquod.

$\acute{a}ff^{\prime}$ = affirmativum.

$\acute{a}\bar{n}$ = animi.

$\acute{a}\bar{a}$ = Albertus.

$\acute{a}\bar{t}$ = alias.

$\acute{a}\bar{t}$ } = animal
 $\acute{a}\bar{l}^{\prime}$ }

$\acute{a}\bar{t}$ } = alleluja.
 $\acute{a}\bar{l}\bar{l}\bar{a}$ }

$\acute{a}\bar{l}\bar{l}\bar{e}^{\circ}$ = allegatio.

14.

atn = aliquando.

ats = alias.

ām = aliquam.

ām = aliquem.

ān = arte.

ān } = antiphona.

ān^a }

an⁹ = annus et angelus.

an⁷ = angelorum.

an^t = angelis.

an^{ccidē} = annunciare.

an^s = antecedens.

an^{ti^{te}} = a nativitate.

an^{x^c} = Antichristus.

āo = actio.

ap⁷ = aput i.e. apud.

ap⁹ = apostolus.

ap^{ca} = apostolica.

ap^t = aprilis.

ap^{ne} = aptitudine et
appellatione.

ap^{li^{ri}} = amplificari.

ap^{tica} = apostolica.

ap^{ls} = apostolus.

ap^{o^o} = apostolice.

app^s = apparet.

app^{ne} = appellatione.

app^{tū} = appellatum.

aq^s = aliquis.

ar^{l⁹} = articulus.

ar^{lis} = Aristotelis.

ar^m = argumentum.

ar^o = arguo.

ar^{ti} = argumenti.

ar^{epus} = archiepiscopus.

āf = aliquis.

aff^m = assumptum.

affor = assessor.

āt = autem.

at^s = attinet.

at^m = attamen.

attri^v = attribuitur.

āū = autem.

au^{te} } = auctoritate.

au^{cte} }

aug⁹ = Augustus

B.

	<i>c_i</i> = cedit.
	<i>cā</i> = causa.
<i>b'</i> } = <i>bis finale et ub</i> :	<i>cā</i> = causam.
<i>b</i> } = <i>pleb</i> = plebis, <i>nob</i> = nobis, <i>ca^t</i> = capitalis.	
	<i>sb</i> = sub, <i>dbū</i> = dubium. <i>ca^m</i> = capitulum.
<i>bē</i> = beate.	<i>caē</i> = causæ.
<i>bē^a</i> = beneficia.	<i>caŷ</i> = causis.
<i>bū</i> = beati.	<i>can^a</i> = canonici.
<i>ben</i> = benedictionem.	<i>can^{tus}</i> = canonicatus.
<i>bn</i> = bene.	<i>cathice</i> = catholice.
<i>bñfū</i> = beneficium.	<i>cē</i> = circa et contra.
<i>bo. p^o</i> } = bonorum pos-	<i>cū^{res}</i> = circularem.
<i>boz p^o</i> } = sessio.	<i>ce^z</i> = coelorum.
<i>bo. fi.</i> = bona fides, -ei v. <i>ce^t</i> = cedit.	
	(per omnes casus). <i>ce^r</i> = ceditur.
<i>b^s</i> = beatus.	<i>ci^{tit}</i> = civitatis.
<i>btā</i> = beata.	<i>cta</i> } = clausula.
	<i>clā</i> }

C.

<i>c</i> = cui.	<i>cō^a</i> = corona.
<i>c̄</i> = cum.	<i>cōi</i> = communi
<i>c^a</i> = causa.	<i>com^r</i> } = comes.
<i>c^m</i> = centum et capitulum.	<i>com̃</i> }
<i>c^v</i> = cur et currit.	<i>ō</i> } = contra.
<i>c^o</i> = cuius.	<i>ō̃</i> = consequentia.

16.

9 ^a = consequentia.	3̇iter } = communiter.
9 ^{do} = concedo.	3̇ir }
3 ^o = commemoratio et conclusio.	3̇m ^o = commentatoris.
3 ^s = conveniens et consequens.	3̇m̄care = commentare et communicare.
3 ^t = convenit.	3̇mē ^o } = commemoratio.
3 ^t = contra.	3̇m ^o }
3 ^{ti} = continenti.	3̇ñ }
3 ^{to} = concreto.	3̇m̄a } = consequentia.
3 ^{to} = contentus et contentus.	3̇m̄a }
3̇care = communicari.	3̇m̄r = consequuntur.
3̇cto = conclusio.	3̇m̄s = consequens.
3̇cup̄a = concupiscentia.	3̇nt = conveniunt.
3̇dā = cujusdam.	3̇re = convenire.
3̇dcō = contradictoria.	3̇uē̄m = communem.
3̇en̄ } = convenientia.	3̇ū = communi.
3̇en ^a }	3̇p ^{le} = comprehensibile.
3̇ens = conveniens.	3̇f ^{di} = considerandi.
3̇β } = confessoris.	3̇f ^{id} = considerandum.
3̇efβ }	3̇f ⁱ = constituitur.
3̇fō = confessio.	3̇f ⁱ } = constitutio.
3̇g ^{do} = cognoscendo.	3̇fō }
3̇io; = communionem.	3̇t̄i } = continua.
	3̇t̄ia }
	3̇t̄i ^a = contingentia.

sti^b = contingentibus.

sti^e
 $stie$ } = continue.

sti^{re} = contingere.

$stus$ = contentus.

cor = coram.

cor = corpora.

cor^t = corporalis.

cor^o
 cor^i } = corruptio.

cpa = corpora.

$cūfia$ = controversia.

D^t = dicit.

D^{ca} = distincta.

$D;$ = debet.

dd' = David.

dd
 $dd'm$ } = dicendum.

de^c = de se.

de^{ro} = demonstro.

$de^?$ = debemus.

$de^{\#}$ = debetis.

$declā^v$ = declaratur.

$declō$ = declaro.

$demrācio$ = demonstratio.

$demt^?$ = demonstratur.

$d.$ = dicit et diceret.

$d.$ = duo (per omnes casus).

d' = de et dum finale.

D = dum, dem finale.

d = dum, dem, dis fin.

D^m = differentia.

D^{uf} = discipulis.

D' = dici.

D^o = dico et dictio

d^r = dicitur.

D = dicens.

$den;$ = denique.

$dēre$ = demonstrare.

$desol$ = desoluti.

$dēta$ = demonstrata.

dy^{li} = diaboli.

di^{le} = divisibile.

di^r
 did^{r} } = dividitur.

$diē$ = divinae.

dif^{tas} = difficultas.

$Diffā$ = Differentia.

18.

diffra = differentia.

dine = divinae.

dis = divisio.

dioc^l
dioc } = diocesis

dis = divinis.

dist^o = distinctio.

ditte = dimittē.

d^m = deum.

d^{n^s} = dicens.

dnd = dicendum.

d^{n^t} = descendit.

d^{nde} = descendere.

d^{nd;} = descendet.

d^{nr} = dicuntur.

d^{ns} = dominus et dicens.

d^{nt} = dicunt et debent.

dō = deo.

dō = domina et domini. *e^e* = esse.

ca (dies).

do^{ca} = dominica.

do^o = domus et dominus. *e^o* = ego.

do^{cc} = doctrina.

do^{ca} } = dominica.

do^{ca} }

do^{cc} = dominica.

domⁱ = dominium.

d^r = dicitur.

d^{ra}
d^r } = differentia.

d^{re} = dicere et differentia.

d^{rent} = differenter.

d^{rt} = differt.

d^s = deus.

du^m = dubium.

du^o = dubio et dubito.

dū^o

dū^o } = dubitatio.

dub^o

dub^o

Æ.

e = est.

e^e = esse.

eⁱ = enim.

e^o = ego.

e^o = ejus.

e^t = erit et esset.

e^{nt} = erunt.

e^o = eternus (aeternus).

<i>ebdō</i> = ebdomada (hebd.).	<i>epy^{as}</i> = epiphaniam.
<i>ec^p</i> = eciam.	<i>eplā</i> = epistola.
<i>ec^{af}</i> = ecclesiasticis.	<i>ep̄s</i> = episcopus.
<i>ec^f</i> = ecclesiis.	<i>Ern</i> = Ernestus.
<i>ecc^a</i>	<i>et^c</i> = et tunc.
<i>ecclā</i> } = ecclesia.	<i>eui^a</i> = euidencia.
<i>ecclā</i> }	<i>euk^{as}</i> = eucharistiam.
<i>ecclā</i> }	<i>ew^m</i> } = evangelium.
<i>ecclia</i> }	<i>ewⁿ</i> }
<i>es</i> = e converso.	<i>ewⁿta</i> = evangelista.
<i>ēē</i> = esse.	<i>ēē</i> = extra.
<i>ēē</i> = essentia.	<i>ēē^m</i> = extremum.
<i>ēi</i> = enim.	<i>ēē^m</i> = exemplum.
<i>elā</i> } = { eleemosyna et ele-	<i>ēē^{lo}</i> = exemplo.
<i>etā</i> } = { menta.	<i>ēē^{ne}</i> = exceptione.
<i>ēl^p</i> } = aequalis.	<i>ēē^{tif}</i> = exceptis.
<i>ēlis</i> }	<i>ēēa</i> = exempla.
<i>etm</i> = elementum.	<i>ēēōis</i> = excommunicationis.
<i>etnd</i> = elementis.	<i>ēē^m</i> = exemplum.
<i>ēp̄</i> } = epistola.	<i>ēēns</i> = existens.
<i>epā</i> }	<i>ēēnsiva</i> = extensiva.
<i>ep̄ale</i> = episcopale.	<i>ēēⁿ</i> = extrinsecus.
<i>ep̄ati</i> = episcopatum.	<i>ēē</i> = etiam (ab a. 1194).
<i>ep̄c</i> = episcopus.	
<i>ep̄i</i> = episcopi.	

F.

\tilde{f} = feria.
 f^m = falsum.
 f^{tas} = falsitas.
 f^m } = firmatur.
 f^r }
 fa^o = facinus.
 $falla$ = fallacia.
 $f\tilde{c}$ } = facta.
 fca }
 fcm = factum.
 $fe:re:$ = felicis recordationis.
 fi = fieri.
 fi^m = finitum.
 fi^o = filius.
 $fil'f'$ = filius familias.
 flm = falsum.
 fls = falsus.
 $fo\tilde{u}$ = formari.
 fr = frater.
 fo = fiunt.
 $fu\tilde{o}$ = fuisset.

G.

\tilde{g} = gratia et genera.
 g^a = erga, gratia et genera.
 \tilde{g} = gratiam.
 g^i = igitur.
 g^o = ergo.
 g^o = genus.
 ge^o = generatio.
 gg^i = Gregorius.
 $gl\tilde{a}$ = gloria.
 $gl\tilde{a}$ = glossa.
 gna = genera.
 gn^o = generatio.
 $gn\tilde{s}$ = genus.
 gra = gratia.

H.

hi = hoc.
 h^i } = haec et hic.
 h^i }
 h^i }
 h^i = hac.
 h^i = habetur.

h^o = hujus.	$hom̄y$ = hominum.
h^{odi} hi } = hujusmodi.	$hōn$ = honorabilis.
h^e = hoc, rarius haec, hic, huc.	$hōr$ = honor.
h^i = hoc et homo.	$hōs$ = homines.
hi = habet.	$h̄r$ = habetur.
hi^2 = habeamus.	$h̄re$ = habere.
$h̄ant$ = habeant.	$h̄rs$ = heres.
$h̄ent$ = habent.	$h̄rti$ = hortati.
$hitāe$ = habitare.	$h̄t$ = habet.
$hitus$ = habitus.	$h̄ut$ = habuit.
$hmod$ = hujusmodi.	hui^{di} = hujusmodi.
$hnr̄$ = habentur.	
hns = habens.	
hnt = habent.	
ho^e = hodie.	
$hod)^m$ = hodiernum.	
$hō$ = homo.	
ho^s ho^m } = hominem.	
ho^d = homines.	
$hōi$ = homini.	
$hōim$ = hominum.	
$hōm$ = hominem.	

I.

$i.$ = i. e. (id est).
i = ibi.
i^2 = igitur.
$ĩ$ = ita.
$ĩ$ = infra.
$ĩ$ = una.
i^a = illa.
i^c = Ihesus.
i^d = illud.
i^m = illum.
i^{ta} = ista.
i^v = Ihesu.

ic^a = jejunia.	$ip̄m$ = ipsum.
$ignō$ = ignorantia.	$irlm$ = Jerusalem.
$Ih̄c x̄c$ = Ihesus Christus.	is^a = ista.
$ihu xp̄i$ = Ihesu Christi.	$if̄ra$ = instrumenta.
$impti$ = imperiali.	$ifts$ = infrascriptus.
$Imp̄p$	It = item.
$impr$	$ibat$ = intelligat.
$impr$	$itct^o$ = intellectus.
Ipr	$itli$ = intelligi.
in = inde.	$itllo$ = intellectio.
in^to = indyto.	$itlr$ = intelligitur.
ini^s = inimicis.	$itllf$ = intellectus.
$instru$ = instrumentum.	Itm = item et iterum.
int^d = intelligendum.	$itr̄cu$ = intrinsecum.
int^re = intelligere.	$ur̄d'$ = iurisdiction (per omnes casus).
int^{20}	usj = iusjurandum (p.o.c.).
$inte^{20}$	$Iustic'$ = iusticiarius.
$inte^{19}$	
$inte^2$ = intelligitur.	
$intllnr̄$ = intelliguntur.	
io = ideo.	
$ioko$ = Iohannes.	
$ip̄$ = ipsa.	
$ip̄$	
$ip̄^m$	
	B.
	kl'
	$klas$
	$klnas$
	$klō$ = kalendario.

<i>kl's</i> = kalendas.	<i>l'r</i>	} = litera.
<i>kmam</i> = karissimam.	<i>l'ra</i>	
<i>km'i</i> = karissimi.	<i>l're</i> = literae.	
<i>krime</i> = karissime.	<i>ltimam</i> = legitimam.	
<i>krm</i>	<i>luⁿ</i> = lumen.	
<i>krm</i>		

Q.

L.		<i>mi</i> = mihi.	
<i>l</i>	} = el, il, ul, raro al, lis finale, et vel:	<i>m̄</i>	} = materia.
<i>t</i>		<i>m^a</i>	
	<i>ul</i> = vel, <i>utle</i> = utile, <i>m^e</i> = materiae.		
	<i>siml'</i> = simul, <i>singl' m̄</i> = monstratum.		
	= singulis, <i>tlis</i> = talis. <i>m^o</i> = modo.		
<i>l's</i> = libet & licet finale.	<i>m^t</i> = magister.		
<i>l'co</i> = lectio.	<i>m̄a</i> = Maria.		
<i>l'cura</i> = lectura.	<i>ma;</i> = manet.		
<i>l'e^r</i> = legitur.	<i>ma^r</i> = major.		
<i>l'v</i> = linea & libera.	<i>mag^a</i> = magnifici.		
<i>l'i^c</i> = libere & lineae.	<i>mag^{tu}m</i> = magistratum.		
<i>l'i^o</i> = libero & libro.	<i>ma^m</i>	} = manifestum.	
<i>l'ime</i> = legitime.	<i>ma^{tu}</i>		
<i>l'na</i> = licentia.	<i>man^{to}</i> = mandato.		
<i>l'is^{ta}</i> = lis contestata.	<i>me^a</i> = media.		
<i>l'o^r</i> = loquitur.	<i>me^{le}</i> = memoriale.		
<i>l'r, l'r</i> = liter finale.	<i>me^{te}</i> = mediate.		

24.

$m\bar{g}$ = magis.

$m\bar{g}r$ = magister.

$m\bar{g}t$ = magnificat.

$m\bar{i}$ = modi.

$m\bar{i}a$ = misericordia.

$m\bar{i}cordit'$ = misericorditer.

$m\bar{i}e$ = minime et misericordiae.

$m\bar{l}r$ = mulier.

$m\bar{i}m$

$m\bar{i}m'$ } = matrimonium.

$m\bar{i}m$

$m\bar{o}^v$ = movetur.

$m\bar{o}^w$ = mobilia.

$m\bar{o}$ = modo.

$m\bar{o}ñ$ } = monasterium.

$m\bar{o}ñ^m$

$m\bar{i}r$ = mater et misericorditer.

$m\bar{i}r$ = martyr (p. o. c.).

$m\bar{i}r^m$ } = martyrium.

$m\bar{i}r^m$

$m\bar{i}rtom$ = matrimonium.

$m\bar{i}s$ = meus.

N.

n = nam.

$n.$ = nempe.

n = non.

n' = nisi.

n = natura et nostra.

n_i = neque.

n^a = natura, nostra et nulla.

n^t = nihil.

n^m = nullum.

n^n = nomen.

n^o = nostro.

n^p = nullus.

n^a = natura.

n^b = nobis.

ncc^o = necessario.

$ncc\bar{a}$ = necessaria.

$ncc\bar{u}s$ } = necessitas.

$ncc\bar{i}tas$

$ncc\bar{r}io$ = necessarius.

$ncc\bar{d}'$ = nunc dimittis.

ne^v = negatur.

ne^o = nego et negatio.

ne^{ne} = negatione.

$necca$ = necessaria.

$necce$ = necesse.

$negta$ = negligentia.

$negm$ = negotium.

$negm g'$ = negotium geren-

nei = nemini.

$nichomi'$ = nichilominus.

no^a = notitia.

no^t = nihilominus.

no^{or} = nobilior.

noe = nomine.

noi = nomina.

noz = numerorum.

$notf$ = notarius (p.o.c.).

$nots$ = notarius.

nr = noster.

nr = nostra.

nro = nostro.

nti^t = nativitatis.

$ntem$ = nativitatem.

nus = numerus.

$niata p^a$ = numerata pecu-

nia.

O.

o = omnia.

$o;$ = oportet.

o_3 = omnem.

o^e = omne.

o^m = oppositum.

o^t = ostendit.

o^{ta} = opposita.

ob^r = obicitur (objicitur).

ob^o = objectio.

ob^t = obtinuit.

ob^{to} = obtento.

$obediā$ } = obedientia.

$obiā$ }

$obto$ = oblivio.

obm = objectum.

obo = objectio.

$occens$ = occidens.

$occo$ = occasio.

$oct;$ = octava.

$offm$ = officium.

o = omnia.

oip } = omnipotens.

$oipc$ }

26.

ois = orationis.
om̃ = omelia (homilia). p^{ce} = publice.
om̄ = omnem. p^{la} = pupilla.
om̄y = omnium. p^t = pliciter finale.
om̄ps = omnipotens. p^t = potest.
om̄f = omnes. p^{to} = posito.
ondē = ostendere. p_i = patet.
opt^t = oportet. p_i = pridem.
op̄p̄ = opposita. p_g = partibus.
op̄s = omnipotens. p_{gt} = post.
oro = oratio. p^a = passio.
os = omnes. pacia = pacientia.
pbr = presbyter.
p̄m = pactum.

P.

p, p = per, rarius par, por. p^m } = peccatum.
p̄fona, persona, opa = p̄ccm

opera, p̄s = pars, p̄cō = portio.

tempa = tempora. p̄clm = peculium.

p, p, p = pro: p̄pt^t = propter. p̄ } = persona.

p̄, p̄ = pre, prae:

p̄^a }

p̄ab_i = precibus. p̄^a = personam.

p̄m̄ū = praemium p̄^e = personae et per se.

p̄ = ponitur.

p̄^o = porro.

p̄^o = post.

p̄ent^t = parentes.

p̄^a = prima, publica et p̄p̄ = propter.

$\#ppm$ = perpetuum.

$\#ps$ = personis.

$\#ps^a$ = personas.

$\#pt^9$ = personatus.

$\#pti^b$ = pertinentibus.

$\#pti^r$ = particularis.

$\#phi$ = philosophi.

$\#phia$ = philosophia.

$\#phis$ = philosophus.

$\#phij^t$ = physicalis.

$\#pi$ = priori.

$\#pia$ = poenitentia.

$\#pla$ = planeta.

$\#pta$ = plura.

$\#ptbus$ = plebanus.

$\#plies$ = pluries.

$\#plimū$ = plurimum.

$\#plm_3$ = plerumque.

$\#plr$ = pliciter finale.

$\#pm$ = principium.

$\#pñ$ = principia.

$\#pñ^m$ } = principium.

$\#pn^m$ }

$\#pin^le$ = principale.

$\#pn^o$ = princeps.

$\#pñia$ = poenitentia.

$\#pñcia$ = praesentia.

$\#pñs$ = praesens.

$\#pñt$ = possunt.

$\#pñtāti$ = praesentanti.

$\#po^9$ = potius.

$\#pō$ = positio.

$\#pō$ = posita et potentia.

$\#po^a$ = potentia.

$\#po^t$ = ponit et possit.

$\#pole$ = possibile.

$\#po^m$ = positum.

$\#po^{nt}$ = possunt et ponunt.

$\#po^r$ = ponitur.

$\#po^t$ = ponit et possit.

$\#po^{ta}$ = posita.

$\#po;$ } = potest.

$\#pō;$ }

$\#pōñ$ = potentia.

$\#pone$ = possessionem.

$\#pot$ = potest.

$\#poffō$ = possessio.

$\#pō$ } = papa.

$\#pp^a$ }

$\#pp^9$ = populus.

28.

pp^{lo} = populo.

pp^{lm} = populum.

\bar{p}^v = ponatur.

\bar{p}^a = praesentia.

\bar{p}^m = praesentium.

\bar{p}^{ta} = praedicta.

\bar{p}^{as} = praefatis.

\bar{p}^{to} = praeeptō.

$\bar{p}^{cēt}$ = praecedat.

\bar{p}^{cum} = praecipimus.

\bar{p}^p = propter.

\bar{p}^{po} = praeposito.

\bar{p}^{pos} } = praepositus.

\bar{p}^{ptus} }

\bar{p}^{for} = praesentator.

\bar{p}^{form} = praesentatorem.

\bar{p}^{rare} = parare, praestare. \bar{p}^t = potest et post.

$\bar{p}^{re^{da}}$ = praebenda.

\bar{p}^m = proprium.

\bar{p}^o = probō et probatio.

\bar{p}^{no} = probatio.

\bar{p}^{no_2} = probatur.

\bar{p}^{co} = probatio.

$\bar{p}^{cūr}$ = procurator.

$\bar{p}^{cūr^o}$ = procuratorio (nomine).

\bar{p}^o = proprio.

\bar{p}^p } = propterea.

$\bar{p}^{pēa}$ }

\bar{p}^{pha} = propheta.

\bar{p}^{pntes} = proponentes.

\bar{p}^{it} = probat.

\bar{p}^{tl} = protestatus.

\bar{p}^{u^m} = proverbium.

\bar{p}^{notus} = probatus.

\bar{p}^{rtus} = protestatus.

\bar{p}^s = potens.

\bar{p}^{s} = psalmus.

\bar{p}^s = psalmos.

\bar{p}^{slo} = possessio.

\bar{p}^t } = post.

\bar{p}^{t^2} }

\bar{p}^{to} = praeterito.

$\bar{p}^{u^{anu}}$ } = publicani.

\bar{p}^{u^nu} }

$\bar{p}^{u^{ty}}$ = pupillis.

Q.

Q	=	quod.	q°	=	quo et quoniam.
q.	=	quasi.	q_i	=	quoque.
q'	=	qui.	q^{ons}	=	quotiens (quoties).
\bar{q}	=	que, quae.	q^2	}	= queritur, quaeritur.
\bar{q}	=	qua, quan.	q_2		
q^a	=	qua.	q_2	=	quia.
q^o	=	quo et questio.	\bar{q}_2	=	quare.
q^p	=	quatenus.	$q\delta$	}	= quod.
q^q	=	quibus.	$q\delta$		
q_3	=	que finale.	\bar{q}_i	=	quasi.
q	=	quod.	$\bar{q}m$	=	quoniam.
\dot{q}	=	quid.	$\bar{q}m$	=	quam et quantum.
\bar{q}	=	quam.	$\bar{q}n$	=	quando.
q	=	qui.	$\bar{q}n$	=	quin.
\dot{q}	=	quid.	$\bar{q}o$	=	quaestio.
\bar{q}	}	= quam.	$\bar{q}r$	=	queritur, quaeritur.
\bar{q}					
\bar{q}^t	=	quemlibet.	$\bar{q}te^o$	}	= quatenus.
\bar{q}					
\bar{q}	}	= quidem.	$\bar{q}tus$		
\bar{q}					
$\bar{q}ad$	=	quemadmodum.	$\bar{q}tus$	}	= quatenus.
\bar{q}^m	=	quantum.	$\bar{q}tus$		
\bar{q}^n	=	quando.	$\bar{q}tus$	=	quatenus.
			$\bar{q}tus$	=	quemadmodum.
			$\bar{q}tus$	=	quoniam, quomodo et quaestio.
			$\bar{q}tus$	=	quaestiones.

R. \bar{r} = iter finale. \bar{r}^2 = itur, etur finale. \bar{r}^3
 \bar{r}^4 } = regula. r^n = regimen. R^o = relatio et cognitio. Rp. = rescripta. r^2 = responditur, requiritur. r^t = recognovit. R^{ta} = registrata. R^{to} = rescripto. r^v = respectu. r^{va} = respectiva et relati. r^{cia} = reverentia. ^{va.} R^{dit} = respondit. re^2 = requiritur. re^m = remedium. re^o = relator. $refto$ = restitutio. r^{fn} = refertur. rgt = regnavit. $rtem$ = relationem. rto = relatio. Rn^o = respondeo. rn^o = responditur. $rndere$ = respondere. $Rnne$ = responsione. $rnfo$ = responso. ro = ratio. $rōlis$ = rationalis. $Rp.$ = rescripta. $r̄r$ = rerum. rn^o = resurrectio. $rfto$ = restitutio. $Rfū$ = responsum. Rta = rescripta.**S.** $f.$ = *scilicet et sanctus.* $f.l.r.d.$ = *super lucro et damno.* $ff.$ = *spiritus sanctus (p. o.c.).* $S.V.$ = *Serenitas Vestra.* $s.v.$ = *salva venia.* \bar{s} } = *sunt.* \bar{s} } = *sunt.* \bar{s} = *supra.* \bar{s} = *sibi.*

<i>f^d</i> = sed.	<i>fap̄a</i> = sapientia.
<i>f^r</i> = similiter.	<i>fba</i> = substantia.
<i>f^t</i> = sicut.	<i>sbm</i> = subjectum.
<i>fⁱ</i> = sed.	<i>sbō</i> = subjecto.
<i>f</i> = secundum d. sexagenā (p. o. c.).	<i>fc₃</i> = scilicet.
<i>f</i> = ser aut sur in me.	<i>fca</i> = sancta.
<i>fdm</i> = secundum.	
dio, sis in fine:	<i>fci</i>
<i>huus</i> = servus, <i>p̄ptū</i> = <i>fci^a</i>	} = scientia.
praesertim, <i>m̄pa</i> = men. <i>fciā</i>	
<i>sura</i> , <i>upa</i> = usura, <i>fciā</i>	
<i>hēf</i> = haeresis, <i>p̄iff</i> = <i>fci^muf</i> = sancimus.	
praemissis.	<i>fciō</i> = sanctio.
<i>f^{as}</i> = sexagenas.	<i>fclm</i> = saeculum.
<i>fa</i> = secunda.	<i>fco</i> = sanctus.
<i>fm</i> = secundum.	<i>fēⁿ</i> = sequitur.
<i>fabbō</i> = sabbatho.	<i>se²⁹5^{tu}</i> = senatus consulti.
<i>fāc^{re}</i> = sacramentali.	<i>fent^t</i> = sensibilis.
<i>fac^o</i> = sacerdos.	<i>fēptiā</i> } = septimana.
<i>facrā</i> = sacramentā.	<i>fēptiā</i> }
<i>facrā^r</i> = sacramentaliter.	<i>fēā</i> = sexagena.
<i>fal^o</i> = salvatoris.	<i>fēā^s</i> = sexagenas.
<i>fate</i> } = salutem	<i>f^r</i> = similiter.
<i>fatem</i> }	<i>f^t</i> }
<i>fani</i> = sanguinem.	<i>f^t</i> } = sicut.

32.

ſic = sicut.
ſil = simul.
ſilis = similes.
ſilr = similiter.
ſin^t = singulis.
ſin^{re} = singulari.
ſiū = similiū.
ſto = solutio.
ſn = sine.
ſna } = ſententia.
ſna }
ſp = ſemper.
ſpālis = ſpecialis.
ſpic = ſpiritus.
ſpe^{ca} = ſpecifica.
ſpe^{va} = ſpeculativa.
ſpēs = ſpecies.
ſpū^t = ſpiritualis.
ſpū^m = ſpiritum.
ſpū^o = ſuppoſitio.
ſpū^m = ſuppoſitum.
ſpū^o = ſupponitur.
ſp = ſpecialiter.
ſpū } = ſpiritus.
ſpū }

ſpū^s = ſpiritus.
ſq^z = ſequitur.
ſr = ſuper.
ſr^z = ſuperficiarum.
ſſ^o = ſenſus.
ſſ^m = ſenſum.
ſſ^t = ſubſcripſit.
ſſp^o = ſubſcriptorum.
ſſ = ſurſum.
ſſn^{re} = ſententiare.
ſſta } = ſcripta.
ſta }
ſt } = ſunt.
ſt }
ſtū = ſupraſcripti.
ſtū^p = ſtipulanti.
ſtū^s = ſupraſcriptus.
ſu = ſeu, ſive.
ſubā = ſubſtantia.
ſubcā = ſubjecti.
ſubſtō = ſubſtitutio.
ſuc^e = ſucceſſive.
ſuc^o = ſucceſſio.
ſuc^{va} = ſucceſſiva.
ſuccō = ſucceſſio.

supp = supra.
supp^{ne} = supplicatione.

T.

t. = tunc.
t' = tibi.
t₃ = tenet.
t' = terminus.
t^c = tempus.
t^e = tempore.
t^m = tantum.
tⁿ = tamen.
t^o = titulo.
ta^t = tabulis.
te^v = tenetur.

testio^m } = testimonium.
testiom }

testim = testimonium et te-
 stamentum.

testo^m = testimonium.

testo = testimonio et testa-
 mento.

thaur₃ = thesaurum.

ti = termini.

ti² = terminus.

ti^{lo} = titulo.

tim = terminum.

tio₃ = terminorum.

tm = tantum.

tm^o = tantummodo.

tn = tamen

tn^r = tenetur.

tp = tempora.

tp^c = tempus.

tp^e } = tempore.
tp^r }

tps = tempus.

tt' = tituli.

U.

u } = ut.
ui }

u = una.

u' = ubi.

u² = videtur.

u³ = unus.

u^h = verbum.

u^m = verum.

u^m = verbum.

34.

vⁿ = unde.

v̄
v̄ } = vero.

v^s = versus.

v̄ ḡ = verbi gratia.

v; = videlicet et valet. *vōs* = voluntas.

vz = videlicet.

vōle = vocabuli.

vōia = voluntaria.

vōte
vōte } = voluisse.

vōte = voluntate.

vōs = voluntas.

vōte; = voluntatem.

vān = venerandus (p.o.c).

vō = vobis.

vē = velud (velut).

vēn = venerabilis (proc).

vēn^t = venerabilis.

ven^t = vendidit.

vi^a = vigilia.

vi^v
vīr } = videtur.

vli = vcluti.

vli^s = universalis.

vlium = universalium.

vli^t } = universaliter et *xāni* = christiani.

vli^r } = vulgariter.

v̄m = verbum.

v̄m = verum.

v̄n = unde.

v̄nr = videntur.

v̄r
v̄r } = videtur.

v̄r = vester.

v̄s = vespera.

v̄q̄q̄ = usquequoque.

vtⁱ
ut^m } = utrum.

X.

x^c
x^o, x^o } = Christus.

xāni = christiani.

xte
xlme } = quadragesimae.

xpi^o
xpc̄ } = Christus.

L.

W.

$\begin{matrix} \overset{mre}{y} \\ \overset{m}{yru} \end{matrix} \} = \text{imaginari.}$

$\overset{m}{ys} = \text{ymnus (hymnus).}$

$w^t = \text{vult.}$

$w\overset{m}{en} = \text{Wernherum.}$

$w\overset{2}{en} = \text{Venceslaus.}$

$w\overset{t}{ill}, w\overset{t}{ills} = \text{Willhelmus.}$

Additamenta.

Quum haec pars latina jam imprimēbatur, adhuc aliquot vocabula abbreviata mihi occurrerunt, quae ut hic subsequantur, opportunum esse censui.

Suntque haec:

$a^{\overset{or}{2}} = \text{auctor.}$

$a^{\overset{t}{1}} = \text{aut.}$

$\overset{tis}{an} = \text{antecedentis.}$

$ar^e = \text{araturae.}$

$ast^{\overset{t}{1}} = \text{astitit.}$

$ca^{\overset{lo}{1}} = \text{capitulo.}$

$cam^{\overset{o}{1}} = \text{camerario.}$

$\begin{matrix} con^{\overset{2}{1}} \\ con^{\overset{r}{1}} \end{matrix} \} = \text{conqueritur.}$

$g^{\overset{t}{1}} = \text{commisit, commi-}$

$\bar{se} = \text{commune.}$ serunt.

$gfi^{\overset{t}{2}} = \text{consideratur.}$

$gfr = \text{conqueritur super.}$ $inp^{\overset{o}{1}} = \text{inpositio.}$

$gff = \text{consensu.}$

$g\overset{m}{tm} = \text{quatuor temporum.}$

$dui^{\overset{te}{1}}$ = diversitatem.

$do^{\overset{di}{1}} = \text{docendi.}$

$drnt = \text{differunt.}$

$ema^{\overset{t}{1}} = \text{emanavit}$

$ex^{\overset{or}{1}} \} = \text{executor.}$

$exe^{\overset{or}{2}} \}$

$ex^{\overset{m}{1}} = \text{extremum.}$

$fam^{\overset{r}{1}} = \text{familiaris.}$

$g^{\overset{2}{1}} = \text{igitur.}$

$he^{\overset{te}{1}} = \text{hereditatem.}$

36.

Imp }
inpo^o } = inpositio.
inpō }

Jur^{ur} = jurisdictioni.

Jur^{ur} ob^{to} = jure obtento.

li^{te} }
lib^{te} } = libertate.

ma^t = mandavit.

ma^{te} = manente.

me^m = medium.

mēō = memoria.

mo^{nis} = monitionis.

n̄ = nomen.

obli^o = obligatio.

of }
off } = offensa.

oi^{li} = originali.

opōs = operationes.

or^{nū} = organum.

p̄cō = praedicatio.

p̄di^{tr} = praedicatur.

p̄nde = praedicandi.

p̄ntis = praedicantis.

p̄ntū = praedicamentum.

p̄ri = praedicari.

p̄t^r = praedicatur.

p̄tū = praedicatum.

q̄^o = quot.

q^{or} = quatuor.

q̄^{te} = quantitate.

Qr^o = quarto.

rlm = relatum.

ſg^{is} = significet.

ſḡncia = significantia.

ſḡndi = significandi.

ſḡne = significatione.

ſḡt = significat.

ſg^o = significo et signi-

tq̄ = tanquam.

ficatio.

II.

ČÁST ČESKÁ

a

STAROSLOVANSKÁ.

ČESKÁ ZKRACOVÁNÍ.

Pravidla.

V českých spisích zkrácená slova vyznačena jsou dle způsobu latinského buď těmi samými známkami (tytlíky) anebo, což obvyčejněji se nachází, pouze koncovým písmenem, výše postaveným, málo kdy též čárkou (tytlíkem) spojeným. Stažených slov ale není v češtině žádných.

a. Zkrácení vyznačená známkami.

1.) $\bar{\quad}$ nad písmenami, znamená m, n:

\bar{g} = jim \bar{p} = pán.

\bar{sl} = Slikuom. \bar{t} = ten.

\bar{v} = vám.

\bar{m} = mám.

2.) ' , ' , též nad písmenami, znamená er:

'k = kteréž. 'n = některé.

3.) Znaménka s písmenem p spojená mají podobný význam, ako v latině, a sice:

p = par, por:

kp = Kašpar, odp = odpor.

p = pra:

40.

doply = do Prahy, spravedlnost = spravedlnost.
 pze = práce,
 p = pra, pře:
 pfa = Praha, pd = před,
 vypvsi = vyprávěti. pka = překážka.
 p = při:
 pjde = přijde, pplbil = připravil,
 pzinu = přičinu, pflusij = přísluší.
 p = pro:
 p = proti, proct^e = pronoctvie,
 p = proč, pfy = prosím.

b. Zkracování naznačené koncovkou.

Před touto koncovkou vypouštivalo se obvyčejně buď jen jedno písmě anebo více jich, někdy i dvě slabiky. Příklady uvedeme, počnouc od nejobvyklejších takových vypouštěk, až k méně obvyčejným.

1.) w, wa, wi, wie, wé, wo, wy :

p^o = pravo, spr^o = správu,
 Biriko^i = Šiříkovi, Ziablo^u = Žabkovi,
 talo^a = taková, Boleslav^ir = Boleslavě.
 dat = dávati, ponind = poněvadž,
 posad = posavad, pgo^u = pracovali.
 mlu^l = mluvil, da^d = David.
 zastal = zastavil, zpr^iti = zpravitě.

člov^h = člověk, na^{ty} = na věky,
 puo^d = puovod, zapo^d = zároveň,
 trpel^{ti} = trpělivosti, t^{ch} = tvých.

Poznam. Příklady na wé viz doleji, kde*.

2.) m, mi, mie, mu, em, om:

* tako^v = takovému, wiedo^e = vědomé a vě-
 ozna^{tu} = oznámiti, domě,
 koz^g = kozmic, wyrozu^{tu} = vyrozuměti,
 pa^{tu} = paměti, ozna^{ci} = oznámují,
 g^v = jemu, Swied^e = svědomie.

3.) n, en, eyn, na, ne, ny, ni, nie, nu:

hodi^a = hodina, mistia^p = měšťané,
 pa^v = panu, odslauzr^{ti} = odsloužení,
 ne^e, w^{ty} = nenie, není, rozkaza^o = rozkázáno,
 zapla^{zi} = zaplacení, zwalst^a = z Wälsteina,
 y^{ty}ro^{tu} = připomínají, a^b = aneb,
 społeg^{mu} = společněmu, zad^{ch} = žádných,
 (zdrta^t) = zdělaných, podda^t = poddaných,
 wged^e = úředník, natladⁿⁱ = nákladníci,
 p^{ty}se^{ze} = pšenice, w^{ty}ti^{tu} = učiniti,
 gr^utom^m = gruntovníem, poh^a = pohánějí.
 porowna^e = porovnání, szleda^e = shledání,
 pa^w = paniv.

4.) h.

* tako^o = takového, g^v = jeho,

42.

вопр° добре° = všechno dobrého, бо° = bohu.

то° = toho,

пондирли° = pondělího,

поай° = pokání,

зад° = žádného.

5.) s, es, eš, sk, st:

aby^{te} = abyste,

ѣт = jest,

ѣтѣ = ještě,

ѣто = ještě,

зем° = zemskému purkrab^{stvi}ъ = purkrab-

срѣтѣ: Крѣпкоблатѣ = hejtmanu Krivoklatskému.

6.) d, da, di, die:

буд° = bude,

отгдѣ = otjude (odejde),

ан^{el} = anděl,

доклаst = dokládaje,

вир^{ti} = vědětí,

недѣли = neděli.

7.) te, ti, ty:

стаst = statek,

неприя^{te} = nepřátely,

то³ = totiž,

догst = dotýče,

8.) la, li, ley:

удіе^{el} = udělal,

Мікуst = Mikuláši,

то^{lo} = toliko,

Слыst = slyšeliste,

наstміst = najmilejší.

9.) b, bi, bo, bu; pi:

не° = nebo, fo° = sobě, fo^{tu} = sobotu,

непоstснst = nepochybují, прstуst = přistúpili.

10.) k, ko:

і^a = řka, чл^o = člověku, вstіst = všickni,

поst = pokoj,

за^{om} = zákonníkóm.

Zvláštní zkrácení.

a. Jednoslovná.

- B. = bůh (bůhv), bylo, bu. nepo^v = nepominú.
doucí, budoucím. nev^{ny} = neuhasitelný.
b̃e = bratřie (bratři). obl^{em} = obličejem.
d = dí. odp. = odpověd, odpověděl.
dv^{dy} = dvorích. p = před úředníky praž-
die^{dy} = dědičných. skými. Aneb: přiznal,
g^b = Jexis. přiznali, se před ú-
g^v = jmenu. ředníky pražskými.
h = hospodin. p̃h = pamět.
ho^a, ho^v = hodina, hodinu. p̃a^r = památné.
k^{ti} = královské milosti. p̃d = puvod (ve všech padích).
ka^r = kapitola. p̃h = pohnaný.
ko, ko^c = konec. po^{gn} = polovici.
ko^f = komorník. po^{dy} = poněvadž.
ko^o = komorního. p̃o^l = pověděl.
krá^{ti} = království. poli = položili.
k^z = kterých, kteráx, kteráx. po^z = poněvadž.
mi^{se} = milosrdenství. poh^l = pohnal.
mo^{du} = modlitbú. por = poroučejíc.
na^o = našeho. p̃ur^{ti} = purkrabie, purkrab-
ne^z = nedělích, nebesích. p̃z = peněz. stvie.

44.

pr	= peníze.	t.	tedy, totiž.
pr	= pražskými.	v ^{ci}	= učedníci.
pr ^m	= pražském.	v ^{řow}	= učedníkův.
pr ^o	= pražského.	v ^{ka}	= ukázala.
pr	= poněvadž.	v ^{ra}	= ustavenie.
pr ^u	} = rukojmě a ruko- jemství.	v ^{le}	= věřtele.
pr ^e		mie ^e	= věnoval.
i	= řekl.	vl	= vládky, vládk, vládký.
sv	= svým.	v ^{ře}	= vševidící.
sv	= svědomí.	v ^{ypo}	= vypovídati.
sv	= svědčil.	ř ^o	= Kristus.
sv ^o	= svatě.	ř ^o	= Christov.
sv ^o	= svatého.	ř.	= rajisté.
sv ^{or}	} = spravedlnost.	zapla ^h	= zaplacených.
sv ^t		ř ^u	= záhoniv.
ř ^u	= spravedlivému.	ř ^o	= žber.
ř ^a	= spasenie.	ř ^u	= xpravití.
ř ^{ali}	= spasiteli.		
ř ^{at}	= spravedlnost.		
ř	= strany.		

b. Víceslovná.

a d. l. o p. = a dvůr kmečí o platem.

a d. f. = a dědicům svým, dědice své.

a g. d. = a jeho, jejím dědicům.

- d. a. b. = dědicům a budoucím.
 d²(d.) e b p = dvouor (dvory) kmetcí s platem.
 d²y e. sp = dvory kmetcí (kmetcí) s platem.
 d. p. = dal památné.
 d² po. o po } = dvůr poplužní s poplužím.
 d²or pop. o pop }
 d. f. = dědicům svým, dědice své, dědictví své, své-
 d. b. = ducha svatého. ho, svém.
 d. w. = dobré vůle.
 g. d. = jeho, její dědicově, jeho, jejím dědicům.
 g. e. p. n. = Ježíš Kristus, pán náš (ve všech pádech).
 g²(g²e²) e² = Jeho milost královská.
 k. p. = kterýž platí.
 k. o. p. = (dvoor) kmetcí s platem.
 ko^m (B) = komorníkem pražským.
 m. b. = mítí bude.
 m. n. m. p^o = měšťan nového města Pražského.
 n. w. n. = (Pán) nás všech nejmilostivější.
 napt. b. z. = na plném soudu zemském.
 p. a vlt = páni a vládky.
 p b n = pán bůh náš.
 p. r. = platu ročního.
 p. f. = plněji svědčí.
 p. f. = přixnal se před úředníky pražskými.
 (Aneb:) přixnal se před pány jich milostmi.

46.

- na plném soudu zemském před úředníky
p v p před úředníky pražskými. pražskými.
puo^m o. g = puohonem s jedné,
poh^m o. d. = pohnaným s druhé (strany).
o die lu (luk) = s dědinami lukami.
o g — o d = s jedné — s druhé (strany).
o w. z. = se vůi zvolí.
M g d (g^h) = kop grošů českých.
t. p. = takto praví.
v. p. m. d. z. = úředníkův pražských menších desk zem-
ských.
v pp = učiniv přísahu podle práva.
Uro. Sta. Glo. Po. = Urození, statečci, slovútní, poctiví.
(Tež v jednotném počtu).
m. n. m. = věrný náš milý, věrní naši milí, věrná nám
w t p = vyznání téhož komorníka. milá.
w w v = vyznání všech úředníkův.
-

ZKRÁCENÍ STAROSLOVANSKÁ.

Pravidla.

Vě staroslovanských, zvláště kyrylicí psaných knihách nacházející se zkrácení slov dají se též dílem pod jistá pravidla uvésti. Obvyčejně vymechává se jen jedno nebo dvě písmena, kteráž pak nahore nad slovem drobnější literou postavena anebo jen tytlíkem namáčena jsou, Toto nadpostavování písmen jest zvláště ráz kyrylského zkracování slov. Nezřídka bývaly, jako i v latinských písmách středního věku, dvě litery dohromady v jednu staženy, což se i v glagolitských spisích stávalo.

A. V kyrylských rukopisích.

I. Příklady s vypuštěným jedním písmenem.

1.) Zvláštního způsobu bývá В s tytlíkem:

ГНѢ = gněv, милостѣ = milostiv,

противѣко = protivko, здорѣ = zdorov,

фарисѣѡ = fariseov, слышавѣши = slyšavši,

воѣсто = vo vsju, мѡлю = molju.

часѡ = časov,

2.) Písmě А, bývá bez tytlíku:

ПО = pod, РО = rod, КДІ = kdy,
 ПРѢ = pred, СЛѢ = sléd, ЛЮДСКІИ = ljudskij,
 ПЛО = plod, ШЕ = šed, СРЦЕ = srdce,
 ВОУ = vodle, ПОСУЩО = podsudkom.

3.) ТѢХ РІСМѢ Ж ВЪНВА ВЕХ ТУТЛІКУ:

Ю = juž, ННШИ = nišim.
 МЖ = muž, НЪЛИ = něli.

4.) РІСМѢ З ЛЕХАТѢ ТАКТО ВУРАДАВА:

КЪДАЮ = vchaju, ПРѢБЫ = prozbu,
 ПРАДНИКЪ = praxdnik, АСѢА = osvshax.

5.) ДВѢМА НАХРѢТ КОСМО ПОСТАВЕНУМА ЧАРКАМА АНЕ-
ВО ЖЕН ХАЧКЕТ ПРѢДСТАВУЈЕ СЕ И:

СВО = svoj, НАРИЦАЕМЫ = naricajemyj,
 СВОЕ = svojej, УГОТОВАТА = ugotovajta,
 ДАЛѢ = dalej, ТЪ = tuj, rus: toj,
 БОНЫ = bojnuyj, ДЕХМО = velikoj,
 СВО = svoj.

6.) ДВѢ АЛЕ ПРІМѢ ЧАРКУ С ТИТЛІКЕТ ЗНАМЕНАЈІ К:

ТАЖЕ = takže, ТЕСТУ = textu,
 ТА = tak, РО = rok,
 СОРО = sorok.

7.) ЗНАЧНѢ Л ОРАТРЕНО ТѢХ ТУТЛІКЕТ:

БЫ = byl, АВО = albo,
 ДА = dal, МОЛІСА = molil sja,
 НЕСМѢ = nesmel, КОУО = kolko.

знѣшѡ = znaišol, movi = movil,

рачѣ = račil, kupy = kupil.

8.) Три похѣику без тытлѣку знаменаји м:

зѣнѡю = za mnoju, занѣ = za nim,

зѣли = zemli, вѣ = vam.

9.) Рѣимѣ н, нѣкды к н подобнѣ, оратѣно тытлѣком:

амѣ = amin, подобѣ = podoben,

едѣ = jedin, кѡчнѣ = končina,

іѡѡ = Ioan, написѡныи = napisannuj,

ѡ, ѡ = on, вѡмѣѡ = vojmenja,

па = ran.

10.) Дрѡвѡушкѣ о nacházivá se s tytlíkem i bez něho, ač
xřídka:

прѡрокъ = prorok, ѡлѣти = moliti,

мѣ = moj.

11.) Ановрѣ і п nalézá se, ač ještě řidčeji, nadpostaveno:

кѡ = koru.

12.) Р jest nachnak položeno, a nejvíce bez tytlíku:

дѡ = dar, вѡзо = varzo,

мытѡ = mytar, смѣть = smert,

тѡтѡ = Tartar, сѡгѡдѣмѡ = Kurljanskoj,

бѣвѣна = brevena, пѣвѣ = pervej.

13.) S tytlíkem nachází se с, často tak maloučké, že sot-
va k roznání:

глѡ = glas,

сѣтѣтво = jestestvo,

ДНѢ = dnes,
 ЗѢ = zas,
 ЧѢ = čas,
 ДѢТЬ = dast.

Ѣ = se, КѢ = vse,
 ВѢКЪ = vsak,
 ѡрѣзъ = i stratu,

14.) Вех тытліку але, хрідка с ним, мівá п тито подо-

бу: ДѢ = dajet,

НАЧѢ = načat,

ЦВѢ = cvět,

СВѢЧѢ = svěcat,

СОНИ = sotnik,

ВЪМѢ = v'zmet,

ЌА = otca,

ПѢСО = p'jat sot,

ЌВѢ = otvët,

Ѡ = ot,

ЌРОКЪ = otrok.

15.) У nejstaršim izborniku nacháxi se i Ѡ (γ) takto вех тытліку нарначено:

ГРѢХ = grěchu,

ТРѢДѢТЬ = trux'dajet,

КЪТОМЪ = k tomu.

16.) ТѢ х надpostavováno вех тытліку:

ЗЛѢ = zlych,

ВѢСѢ = vsech,

ВЪТРѢ = v trech,

ЌТѢ ДВѢ = o tých dvoch,

ВѠТѢ = vojtěch.

17.) Zvláštñi podobu má ч s тытліком, нѣкды вех нѣно:

КОНѢ = konec,

МОНѢШИИ = mocnejši,

МО = moc,

СВѢДОСТВО = svědocstvo.

18.) Рїсмѣ ч s тытліком málo kdy samo pro себе se vy-
 skytuje :

ПОНЕМО = počnemo,

БРАТКОВИ = Bratkovič,

ВАСИЛѢВИ = Vasilevič,

ЛѢВЫ = líbvy.

19.) Častěji potkáváme se s Ш pod tytlíkem:

кѡ́ = vás,

мѡ́лѣнїе = myšlenije,

жадаѡ́ = xadaješ,

зспрѡ́шїи = zperisnich,

мѡ́кали = meškali,

прѡ́ло = prišlo.

20.) Řídko konečně s Щ, jež také tytlík má:

нѡ́мѡна = nemošna.

21.) Místo ъ anebo ѝ nachází se též zvláštní znaménko (háček):

вѣтрѣ́ = v třech,

оумрѣ́л = umrl,

тѣмѣ́ = tmach,

старѣ́шїи = starsij.

22.) A však i docela zbytečně stávají někde tytlíky:

дѡ́не, дѡ́нїе = dne, dně, здѣ́ = zde,

дѡ́ни, дѡ́нехъ = dni, dnech, ѡ́нїи́ двѡ́ = onyj dva,

ѡ́ца́ = otca,

кѡ́торїи́ = kterouj,

ѡ́знѡ́милъ = oznamil.

II. Příklady dvou i více písmen vypuštěných a buď naznačených nebo ne.

a. Naznačené dají se již dle předešlého lehko čísti, a jsou tyto:

1.) ДИ: рѡ́дї = radi,

ѣноки́ = jedinovidi,

ро́дїа = rodi zja,

неви́мо = nevidimo.

2.) ДО: жидѡ́въ = židov,

и́радѡ́стїю = iz radostiju,

по́бно = podobno,

врадѡ́сти = v radosti,

пѡ́добѡ́ = podobajet.

52.

3.) дѣ: наѹчиса = nadějisi ova.

4.) ми: ва^х = vami, рѹка^х = rukami,
грѣшны^х = grěšnyti, ты^х = tyti,
любовѣца^х = ljubodějcam.

5.) мѹ: ѣ^ѹ = jemu,
нашѣ^ѹ = našemu,
оно^ѹ = onomu,
то^ѹ = tomu.

6.) рѹ: ми^ѹ = miu.

7.) ти: бы^ѹ = byti.

8.) сп: ѣ^ѹ = jest, ли^ѹ = list, зло^ѹ = zlost,
владѣни^ѹ = vlastnosti, особулю^ѹ = osobitostju.

б. Neznárodná písmena jsou obvyšně jen samo-
hlásky, které jednu neb dvě obvyšně nadpostavené spo-
luchvičky buď následují aneb i předcházejí, a sice:

1.) při Б хрѣдка: изгрѣ^ѹ = iz grobu,

2.) - В: гла^ѹ = glava, сло^ѹ = slovo,
сла^ѹ = slava,

3.) при Г: амо^ѹ = amogo,
мо^ѹ = togo,
чо^ѹ = čogo,

пѣнацѣ^ѹ = pjatnadcato
je, e = jego, go.

лицѣ^ѹ = Lisovskogo,

4.) при Д: сре^ѹ = sreda,
бу^ѹ = budu,
вѣхъ^ѹ = věděch,
нарѣм = narodom,
мрѣ^ѹ = mudr,

запа^ѹ = zapadu,

ока^ѹ = ot kudu,

прѣлѣхъ^ѹ = předělěch,

нарѣ^ѹ = narodi,

прѣча^ѹ = předteča,

- 5.) *prí k*: $\widehat{\text{я}} = \text{jako}$, $\widehat{\text{ѡ}} \text{взспѡ} = \text{ot vstoku}$,
 $\widehat{\text{а}} \widehat{\text{тѡ}} = \text{a takto}$, $\widehat{\text{ѡ}} \widehat{\text{лѹ}} = \text{ot Luky}$;
- 6.) - *с*: $\widehat{\text{г}} \widehat{\text{лѡ}} = \text{glas}$, $\widehat{\text{ч}} \widehat{\text{а}} = \text{časa}$,
 $\widehat{\text{с}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{т}} = \text{strast}$, $\widehat{\text{м}} \widehat{\text{а}} \widehat{\text{п}} \widehat{\text{о}} \widehat{\text{у}} \widehat{\text{н}} \widehat{\text{я}} = \text{mjasopustnaja}$,
 $\widehat{\text{д}} \widehat{\text{н}} \widehat{\text{ь}} = \text{dnes}$, $\widehat{\text{к}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{ь}} = \text{krest}$,
 $\widehat{\text{ч}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{ь}} = \text{čest}$, $\widehat{\text{ч}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{о}} \widehat{\text{г}} \widehat{\text{а}} = \text{čistota}$,
 $\widehat{\text{ч}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{е}} \widehat{\text{н}} \widehat{\text{ь}} = \text{česten}$, $\widehat{\text{ч}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{ы}} = \text{čistym}$,
 $\widehat{\text{п}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{н}} \widehat{\text{о}} = \text{prino}$, $\widehat{\text{х}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{о}} \widehat{\text{с}} \widehat{\text{ь}} = \text{Christos}$,
 $\widehat{\text{в}} \widehat{\text{ѡ}} \widehat{\text{ж}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{в}} \widehat{\text{о}} = \text{božestvo}$, $\widehat{\text{п}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{о}} \widehat{\text{л}} \widehat{\text{ь}} = \text{prěstol}$,
 $\widehat{\text{в}} \widehat{\text{о}} \widehat{\text{с}} \widehat{\text{к}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{н}} \widehat{\text{е}} = \text{voskresenje}$, $\widehat{\text{і}} \widehat{\text{е}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{л}} \widehat{\text{і}} \widehat{\text{м}} \widehat{\text{ь}} = \text{Jerusalim}$,
 $\widehat{\text{м}} \widehat{\text{ѡ}} \widehat{\text{ц}} \widehat{\text{а}} = \text{měsjaца}$, $\widehat{\text{д}} \widehat{\text{у}} \widehat{\text{х}} \widehat{\text{ь}} = \text{dusěch}$;
- 7.) *prí ст*: $\widehat{\text{д}} \widehat{\text{о}} \widehat{\text{н}} = \text{dostojin}$, $\widehat{\text{д}} \widehat{\text{о}} \widehat{\text{н}} \widehat{\text{н}} \widehat{\text{ы}} \widehat{\text{й}} = \text{dostojnyj}$,
 $\widehat{\text{с}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{р}} = \text{strast}$;
- 8.) *prí x*: $\widehat{\text{п}} \widehat{\text{а}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{і}} \widehat{\text{а}} \widehat{\text{р}} = \text{patriarchu}$, $\widehat{\text{ѡ}} \widehat{\text{п}} \widehat{\text{а}} \widehat{\text{с}} = \text{ot paschy}$;
- 9.) - *ч*: $\widehat{\text{р}} \widehat{\text{е}} = \text{reče}$, $\widehat{\text{п}} \widehat{\text{ѣ}} \widehat{\text{т}} \widehat{\text{і}} \widehat{\text{ю}} = \text{rečetiju}$;
- 10.) - *щ*: $\widehat{\text{в}} \widehat{\text{ѣ}} \widehat{\text{щ}} \widehat{\text{і}} \widehat{\text{е}} = \text{věšćenije}$, $\widehat{\text{в}} \widehat{\text{ѣ}} \widehat{\text{п}} \widehat{\text{л}} \widehat{\text{о}} \widehat{\text{щ}} \widehat{\text{і}} \widehat{\text{е}} = \text{vrlošćenije}$.

c. Málo kdy polatinsku nadpostavena samo-nebo polohláska, a vyrušěna spoluxvučka:

$\widehat{\text{т}} \widehat{\text{а}} \widehat{\text{к}} \widehat{\text{ь}} = \text{takovi}$,

$\widehat{\text{п}} \widehat{\text{е}} \widehat{\text{ш}} \widehat{\text{а}} \widehat{\text{а}} = \text{pervšaja}$.

d. Za to někdy nadpostaveny dvě spoluxvučky dohromady, kteréž k sobě nepatří:

$\widehat{\text{т}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{д}} \widehat{\text{с}} \widehat{\text{к}} \widehat{\text{о}} = \text{trudstvo}$,

$\widehat{\text{п}} \widehat{\text{р}} \widehat{\text{і}} \widehat{\text{н}} \widehat{\text{д}} \widehat{\text{е}} \widehat{\text{і}} \widehat{\text{к}} \widehat{\text{л}} \widehat{\text{у}} \widehat{\text{г}} \widehat{\text{а}} = \text{pridet k slugam}$.

III. Příklady stahování.

Възвají také stahována dvě písmena tak, že poslední nožička předcházejícího písmene jest spolu první nožičkou následujícího, a sice:

1.) Буд' stahují se dvě sobě nejbližší písmena, jako:

вратѣи = vratiti,	рождество = roždestvu,
матѣ = mati,	известно = izvěstno,
ему = jemu,	суд = sud.

2.) Анебо stahuje se první písmě teprvé s třetím tak, že druhé písmě vypuštěné, obvyčejně spoluzvůčka mezi dvěma samohláskama, se nadpostavuje; což se častěji přiházívá:

разумѣ = razumu,	вразѣ = vrazdu,
разумѣ = razumě,	уразѣ = uzradu,
славѣ = slavu,	кмаѣ = vypisu,
указѣ = ku otkazu,	паѣ = panujet,
ратѣ = ratu.	

IV. Vkládání.

Jakýsi nevlastní způsob zkracování jest ještě vkládání písmen v jiná písmena tím porozšířená. Příklady toho ze zlomku rukopisu, o němž hráva v Časop. Česk. Mus. 1851. str. 155:

внѣрн(на) = Visariona,	митрополнѣ = mitropolita,
ржк(ж) = rukoju,	непнѣгаѣ = nepnogašci.

B. V glagolitských rukopisích.

V těchto nadpostavování písmen neužíváno, vyjma je. dinké от s vypuštěnou třeba samohláskou, a to ještě jen zřídka:

$\text{от} = \text{от} = \text{ot}$,

$\text{братъ} = \text{братъ} = \text{bratĭ}$,

$\text{jut} = \text{jut} = \text{jut}$.

Tím obvyčejnější bylo stahování, kterých velmi zhuota se vyskytá, a sice:

a. Nejvíce bývala jen dvě nejbližší písmena stahována tím způsobem, že polovička neb poslední nožička jednoho písmene jest spolu polovičkou aneb první nožičkou druhého.

1.) Příklady písmen vedle sebe stažených, jmenovitě:

a.) $\text{от} : \text{от} = \text{от} = \text{va}$,

$\text{ра} : \text{ра} = \text{ра}$,

$\text{га} : \text{га} = \text{га}$,

$\text{та} : \text{та} = \text{та}$,

$\text{ха} : \text{ха} = \text{ха}$,

$\text{ша} : \text{ша} = \text{ša}$,

$\text{ар} : \text{ар} = \text{ар}$,

$\text{aju} : \text{aju} = \text{aju}$,

b.) $\text{ов} : \text{ов} = \text{ов} = \text{v'}$,

$\text{bv} : \text{bv} = \text{bv}$,

$\text{dv} : \text{dv} = \text{dv}$,

$\text{tv} : \text{tv} = \text{tv}$,

$\text{zv} : \text{zv} = \text{zv}$,

$\text{dv} : \text{dv} = \text{dv}$,

$\text{vz} : \text{vz} = \text{vz}$

$\text{vi} : \text{vi} = \text{vi}$,

$\text{vu} : \text{vu} = \text{vu}$,

c.) $\text{vd} : \text{vd} = \text{vd}$,

$\text{zd} : \text{zd} = \text{zd}$,

$\text{gd} : \text{gd} = \text{gd}$,

$\text{zd} : \text{zd} = \text{zd}$,

$\text{ed} : \text{ed} = \text{ed}$,

$\text{jud} : \text{jud} = \text{jud}$,

d.) s ť : sť = sť = *sz*,

šť = šť = *jeř*,

řť = řť = *juř*;

e.) s th : sth = sth = *vl*,

sth = sth = *gl*,

th = th = *el*,

thh = thh = *xl*,

th = th = *le*,

th = th = *li*,

f.) s ž : sž = sž = *vo*,

žž = žž = *go*,

g.) s h : sh = sh = *xr*,

h.) s th : sth = sth = *vt*,

sth = sth = *pt*,

sth = sth = *cht*.

stň = stň = *zd*,

stň = stň = *zl*.

sth = sth = *ol*,

sth = sth = *pl*,

sth = sth = *sl*,

sth = sth = *tl*;

sth = sth = *lu*;

sth = sth = *zo*,

sth = sth = *cho*;

sth = sth = *chr*;

sth = sth = *ti*,

sth = sth = *tu*,

2.) Příklady, kdež druhé písmě svou polovicí nade první písmě vyniká :

a.) s ž : sž = sž = *bo*,

stž = stž = *vo*,

žž = žž = *ko*,

stž = stž = *to*;

b.) s h : sh = sh = *br*,

sth = sth = *vr*,

sth = sth = *dr*,

c.) s ž : sž = sž = *bu*,

stž = stž = *mo*,

stž = stž = *no*,

stž = stž = *po*,

sth = sth = *pr*,

sth = sth = *tr*,

sth = sth = *jur*;

sth = sth = *mu*.

b Druhého způsobu, kdežto jedno písmě teprve s třetím následujícím písmenem (spoluxvučkou) staženo bývá, nacházejí se také příkladové s tím toliko rozdílem od kyrylského způsobu, že toliko samohláška bývá prostředně vynedhanou a nenadpostavenou literou:

Б̄ѢѢ = budi,

Ѣ̄ѢѢ = opat,

Ѣ̄ѢѢ = děvi,

Ѣ̄ѢѢѢ = slavu,

Ѣ̄ѢѢѢ = jehože,

Ѣ̄ѢѢѢѢ = slovesich,

Ѣ̄ѢѢѢѢ = odpověděl.

Zvláštní podobu má písmě Ѣ, stažené s Ѣ, Ѣ, anobrž i s Ѣ.

1) Spojené s Ѣ takto vypadá: Ѣ, bez ohledu, at' jest již samohláška vložená (a.) nebo není (b.), anebo ty dvě spoluxvučky i přestaveny býti mají (c.). Příklady

k a.): ѢѢѢѢѢ = molva (molitva), ѢѢѢѢѢ = milost,

ѢѢѢѢѢ = molenije,

ѢѢѢѢѢ = molitva,

ѢѢѢѢѢ = molim,

ѢѢѢѢѢѢ = milějšíj,

ѢѢѢѢѢѢ = pomiluj,

ѢѢѢѢѢѢ = premolči;

k b.): ѢѢѢѢѢѢѢ = mladenec,

ѢѢѢѢѢѢѢ = priemlet,

ѢѢѢѢѢѢѢ = vnemlite,

k c.): ѢѢѢѢѢѢѢ = Jerusalime,

ѢѢѢѢѢѢѢѢ = Jerusalim^{skij}.

) Spísmenem Ѣ stažené takovouto podobu má: Ѣ:

ѢѢѢ = muž,

ѢѢѢѢ = jimže.

) S Ѣ pak stažené má tuto postavu: Ѣ:

ѢѢѢѢѢѢѢ = mučenič.

c. Jest též v glagolitských rukopisích to zvláštní, že i tři písmena dohromady se stahovala, a sice :

1.) sama pro sebe :

Ѣ = eže,	Ѥ = iže,	Ѧ = ože,
Ѧ = ele,	ѧ = eli,	Ѩ = ili,
ѩ = ole,	Ѫ = olo,	
ѬѬѬ = gla,	ѭѭѭ = dla,	ѮѮѮ = xla,
ѯѯ = sli,	ѰѰ = slu,	
ѱѱѱ = vřd,	ѲѲѲ = vxa,	ѳѳѳ = vxv,
ѴѴѴѴ = plti,	ѵѵ = prv,	ѶѶ = pod,
ѷѷ = tvr,	ѸѸ = tvo,	ѹѹ = jutv.

2.) S vypuštěnou mezi spoluzvůčkami samohláskou :

ѶѰѱѲ = zapověd,	ѳѵ = před,
ѶѱѲѳѵ = světlnik,	ѶѷѸѹѰѱѲ = ispovědnika.

d. Anobříž i čtyry písmena dohromady stažena se nazývají :

ѶѷѸѹ = vzracě,	ѶѷѸѹ = podlé,
ѶѷѸѹѰ = čtortí.	

C. V obojích rukopisích.

Nejobyčejněji vynedává se jak v kyrylských tak i glagolitských rukopisích jen samohláska, kteráž, byťby jich i více, totíž vždy jedna mezi dvěma spoluzvůčkama, vypuštěno, a toto vypuštění jen jedinkým tytlíkem naznačeno bylo, již lehko se dá uhodnouti. Příklady :

БГЪ . . . =	ԵՅԻ = bog,
	ԵՅԻ = boga,
БЖІТВО = božestvo,	ԵՄԹ = bože,
	ԵԶՅԻԻ = biskupa,
БЛГО . . . =	ԵՄԻՅԱ = blago,
БЛЖЕНЪ =	ԵՄԻՄԻՐԻ = blažen,
ГРШЕ́ = grošej,	ԳՐՉԻԻԻԻԻԻԻԻԻ = velelěpota,
	ԻՄԻ = ves,
	ԻԶԵԻԻԻ = vsegda,
ДВІТВО = dēvstvo,	ԼԵԻԻԻ = dolg,
ДНЬ . . . =	ԽԻՐԻ = deň,
ДУША . . . =	ԽՄՄԻ = duša,
ЕПІКПЪ = episkop,	ԾՈՂԻ = zakon,
	ՃՃԶԻԻ = Jisusa,
НСПВДЬ =	ՃԾԻՄԻԻԻ = ispovéd',
	ԿՄԻԻԻԻԻԻ = klašteru,
КРЩЕНІЕ =	ԿՄԻԻԻԻԻԻ = kresčēnije,
Мрїа = Maria,	
МЛЖ = molju,	
НБО . . . =	ՌԵՅԱ = nebo,
ННЪ . . . =	ՐԵԾ = nupě,
НШЪ =	ՐՄԻ = naš',
ПНЪ = pan,	ՐԻԻԻԻԻԻԻԻԻ = premudrosti,
ПРІКА =	ՐԵՅԻԻ = proroka,
	ԵՅԻԻ = ruka,

60.

СВѢТА = *svjato*,

СНѢ =

ОУЧНИКЪ = *učenik*,

ОУЧѢТЬ = *učitel*,

ЦРЬ =

СЫНЪ = *syn*,

СРЪСЪ = *spasenie*,

УЧЕНИКЪ = *učenikom*,

ЦАРЬ = *car*.

Jiná obtížnost záleží v tom, že mnohdy nad zkráceným slovem tytlík neudělán, anebo že nožičky písmen nedobře rozděleny aneb nedobře spojeny jsou, pak že i začáteční písmena, ač zřídka, nadpostavena se nacházejí. K:

р.: ТГО = *togo*,

СВѢТЪ = *svjatoj*,

НАБСѢХЪ = *na nebesích*,

СЪСЪ = *stvorí*,

СВѢТЪ = *svjatago*,

НАШЕ = *našego*.

Zvláštní zkrácení kyrylská i glagolitská.

ⲁⲒⲒⲗⲗⲗ	ⲠⲚⲉ̃ⲛⲟⲩ	=	<i>angel.</i>
	ⲁⲩⲟⲩⲁ, Ⲡⲟⲩⲟⲩⲁⲩⲟ	=	<i>alleluja.</i>
	ⲁⲩⲉⲒ	=	<i>antifon, angel.</i>
ⲁⲩ, ⲁⲩⲗⲗ	ⲁⲩⲟⲩⲟ	=	<i>apostol.</i>
Ⲃⲗ	Ⲟⲓ	=	<i>Bog.</i>
Ⲃⲗ	Ⲟⲁ	=	<i>boga.</i>
	Ⲟⲟⲩⲁ, Ⲟⲛⲟⲩⲁ	=	<i>bogovi.</i>
	Ⲟⲛⲟ	=	<i>bogom.</i>
	Ⲟⲩⲟⲩⲟ	=	<i>budet.</i>
Ⲃⲉ	Ⲟⲟ (Ⲟⲗ)	=	<i>bože (boží).</i>
	ⲞⲟⲩⲉⲒ	=	<i>blazen.</i>
ⲂⲗⲂⲉⲛⲏⲩ	Ⲟⲟⲩⲟⲩⲟⲩⲁ	=	<i>blagoslavenyj.</i>
ⲂⲗⲒⲩⲩ		=	<i>blagodat.</i>
	Ⲟⲟⲩⲁⲩ	=	<i>blagoslaveni.</i>
	Ⲟⲟⲩⲁⲩⲟ	=	<i>blagoslavlju.</i>
	Ⲟⲟ	=	<i>bogom.</i>
Ⲃⲗⲗ, Ⲃⲗⲗ		=	<i>bogorodica.</i>
Ⲃⲗ		=	<i>v ono vremja.</i>
Ⲃⲗ Ⲟ		=	<i>v vremja ono.</i>
Ⲓⲩⲩ		=	<i>vладыки.</i>
ⲒⲗⲒⲗⲗ		=	<i>vладыка.</i>

ВЛѢЦА		=	<i>vladycica.</i>
	ВЛѢЦА	=	<i>vēnec.</i>
ВТО		=	<i>vtornik.</i>
Г		=	<i>glagol.</i>
ГБ	ГБ	=	<i>gospod.</i>
ГА	ГА	=	<i>gospoda.</i>
ГБН	ГБН	=	<i>gospodevi.</i>
ГДБ	ГДБ, ГДБ	=	<i>gospod.</i>
	ГДБ	=	<i>gospoda.</i>
	ГДБ	=	<i>gospodi.</i>
	ГДБ	=	<i>gospodem.</i>
ГДНБ	ГДНБ	=	<i>gospodeñ, gospodin.</i>
	ГДНБ	=	<i>gospodně.</i>
ГДРБ		=	<i>gosudar.</i>
ГН	ГН	=	<i>gospodi.</i>
	ГН	=	<i>glagol.</i>
ГЛЕ		=	<i>glagolet.</i>
ГЛЩЕ		=	<i>glagoljusče.</i>
	ГЛЩЕ	=	<i>glagolju.</i>
ГМБ	ГМБ	=	<i>gospodem.</i>
ГНЗ		=	<i>gospodin.</i>
	ГНЗ	=	<i>gospodna.</i>
ГОУ		=	<i>gospodu.</i>
ГПЖА		=	<i>gospoža.</i>
ДВДЗ		=	<i>David.</i>

ДѢЦА	=	děvica.
ДѢ	=	drěverěčenyj.
ДѢ	=	duch svjatyj.
ДѢ	=	duch.
	ДѢ	= jest.
ЕВѢЛІЕ, ЕВѢ	=	evangelije.
	=	epistolije.
ЗѢ	=	začalo.
	ИѢ	= iže.
ИЗѢЛЬ, ИИЛЬ	=	Israil.
ИИСѢ, ИС	=	Isus.
	=	Israil.
ИСѢ ХС	=	Isus Christos.
ИСѢ	=	Isusov.
ИСУ ХА	=	Isu christa.
КАВѢ	=	katarasija.
КРЕТѢЛЬ	=	krestitel.
КЦ	=	konec.
	=	ljud, ljudij.
М	=	milost, milosti.
	=	molitva.
МЛНЦѢ	=	mladenec.
МЛРДІЕ	=	milosrdije.
МЛТѢ	=	milost.
МРИ	=	materi.

64.

мрѣ		=	mudr.
мрѣсть		=	mudrost.
мѣти		=	mati.
мѣзъ		=	měsjac.
мѣца		=	mučenica.
мѣнкъ	мѣѣи	=	mučenik.
	мѣѣѣи	=	mučenica.
нѣсе	нѣѣѣ	=	nebes.
нѣхъ		=	nebesěch.
нѣ, нѣа		=	nedělja.
	нѣи	=	nam.
нѣзъ	нѣѣи	=	nas.
оѣзъ	оѣѣи	=	otec.
оѣь	оѣѣи	=	oteč.
пѣа, пѣаѣ	пѣѣѣѣи	=	namjat.
пѣннкъ, пѣнѣ		=	ponedělnik.
пѣвнъ		=	praveden.
пѣднѣ		=	pravedni.
пѣкм, пѣкм		=	prorokom.
пѣбѣнъ		=	prepodoben.
пѣтѣ		=	presvjat.
пѣтѣѣ		=	presvjatej.
пѣча		=	predtělca.
пѣ		=	pjatok.
	пѣѣ	=	kak.

РЖТВО		=	roždestvo.
РОЖТВА		=	roždestva.
С		=	stich.
СЛВА	СЛВН	=	slava.
СПНІЕ		=	spasenije.
СПЕЗ	СРІС	=	spas.
	СРЧ	=	srdce.
	СРЧ	=	slovesa.
СТЪ	СНІ	=	svjat, svet.
СТЛЪ	СНІСНІСНІ	=	svjatitel.
	СНІСНІСНІ	=	svetlost.
СТМУ		=	svjatomu.
СЩЕННИКЪ	СЩЕРХІ	=	svjaščenic.
Трѣтъ		=	trisvjat.
трѣца		=	trojica.
	ХІ	=	Christos.
Хѣ	ХН	=	Christa.
ХВО	ХВЯ, ХВЯ	=	Christovo.
	Хѣ	=	Christe.
ХИТЕЛЪ		=	hrstitel.
	ХМІ	=	Christom.
ХС	ХСІ	=	Christos.
Црѣца	ЦРЧ	=	carica.
црѣкъ, црѣковъ		=	cerkov.
Ч, ЧТ	Ч	=	čtenije.

66.

Чѣ	=	čtvertoh.
члѣкъ	𐌘𐌆𐌋, 𐌘𐌆𐌋𐌆	= čelověk.
члѣчь	𐌘𐌆𐌋𐌆	= čelověč.
члѣкъи	𐌘𐌆𐌋𐌆𐌆 } . . . = čelověčeskij.	
	𐌘𐌆𐌋𐌆𐌆	

Je závěrečně připomenouti třeba, že v kyrylských i glagolitských spisích i knihách užívá se písmen, tytlíkem opatřených, též za čísla, s rozdílem však takovým, že

ā,	𐌆	platí	1,	šī,	𐌆𐌆	platí	16,
ḱ,	𐌆	=	2,	zī,	𐌆𐌆	=	17,
g,	𐌆	=	3,	hī,	𐌆𐌆	=	18,
ā,	𐌆	=	4,	ḱī,	𐌆𐌆	=	19,
ē,	𐌆	=	5,	k,	𐌆	=	20,
š,	𐌆	=	6,	kā,	𐌆𐌆	=	21,
z,	𐌆	=	7,	kḱ,	𐌆𐌆	=	22,
h,	𐌆	=	8,	k̄g,	𐌆𐌆	=	23,
ḱ,	𐌆	=	9,	k̄d,	𐌆𐌆	=	24,
ī,	𐌆	=	10,	k̄e,	𐌆𐌆	=	25,
āī,	𐌆𐌆	=	11,	k̄s,	𐌆𐌆	=	26,
bī,	𐌆𐌆	=	12,	k̄z,	𐌆𐌆	=	27,
gī,	𐌆𐌆	=	13,	k̄h,	𐌆𐌆	=	28,
dī,	𐌆𐌆	=	14,	k̄t,	𐌆𐌆	=	29,
ēī,	𐌆𐌆	=	15,	ā	𐌆	=	30,

Ṁ, ̃	platí	40,	Ṛ, ̃	platí	800,
Ṇ, ̃	50,	Ṙ, ̃	=	900,	
Ṫ, ̃	60,	Ṛ, ̃	=	1000,	
Ṛ, ̃	70,	Ṛ, ̃	=	2000,	
Ṗ, ̃	80,	Ṛ, ̃	=	3000,	
Ṙ(Ṛ), ̃	90,	Ṛ, ̃	=	4000,	
Ṛ, ̃	100,	Ṛ, ̃	=	5000,	
Ṛ, ̃	200,	Ṛ, ̃	=	6000,	
Ṛ, ̃	300,	Ṛ, ̃	=	7000,	
Ṛ, ̃	400,	Ṛ, ̃	=	8000,	
Ṛ, ̃	500,	Ṛ, ̃	=	9000,	
Ṛ, ̃	600,	Ṛ, ̃	=	10000.	
Ṛ, ̃	700,				

Dříve se užívalo ṚṚ za 2000, ṚṚṚ za 3000, ṚṚṚṚ za 4000 atd.

Mimo to čísla obzvláště řadová, jakož v latině, češtině anobř i němčině zkráceně jen písmenem aneb číslici a nadpostavenou koncovkou vyznačena bývají, tak i ve staroslovanském zkráceně pouze písmenem a přisazenou k němu, ne však nadpostavenou koncovkou se vyjadřují. K. p.:

ṚṚ = prvšaja, prvaja, ̃ṚṚ = pjetuju,

ṚṚṚ = vteraja, drugaja, ̃Ṛ ṚṚ = ot dvenadcati,

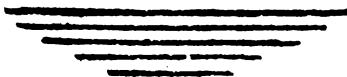
ṚṚṚṚ = tretiju.

Výminka: ̃Ṛ = trišci (trikrát).

68.

Těx poznamenati třeba, že v knihách liturgických v slově нѣмкѣ vypuštěno jest ρ s tytlíkem, a čísti se má нма рекѣ , což rovno jest latinskému, posavad vůbec užívanému N.N., kdež jméno i příjmení státi má.

Konečně věděti sluší, že známka Ѹ v glagolitských rukopisech znamená latinské et cetera , ruské и проч. , české atd. (a tak dále).

III.

Deutscher Theil.

Regeln.

Zu deutschen Handschriften kommen nur wenige und geringe Abkürzungen vor, die meisten noch im Jahre des XV^{ten} Jahrhunderts und weiter hinauf. Als Abkürzungszeichen dienen die auf im Lateinischen gewöhnlichen Jüger; nämlich:

1.) \bar{m} , \bar{n} , \bar{r} , zur Bezeichnung der Buchstaben

m und n , wie noch jetzt zu Tage bei Verdoppellungen derselben gebrauchlich ist:

\bar{d} \bar{a} \bar{r} \bar{u} \bar{b} = d a r u b , \bar{n} \bar{i} \bar{p} \bar{t} = n i p t (nimmt),

\bar{n} \bar{i} \bar{e} \bar{m} \bar{a} \bar{n} \bar{d} , \bar{d} \bar{e} \bar{m} \bar{e} \bar{s} \bar{t} \bar{e} \bar{r} = d e m e s t e r (Maßstab),

\bar{w} \bar{e} \bar{r} \bar{n} \bar{i} \bar{c} \bar{h} = w e r i c h (Mäßigkeit), \bar{d} \bar{e} \bar{c} \bar{i} $\bar>n$ \bar{c} = d e c i n c ,
 \bar{o} \bar{u} \bar{e} \bar{r} \bar{w} \bar{i} \bar{d} \bar{e} = u e r w i d e ;

e : \bar{g} \bar{a} \bar{t} \bar{n} = g a t n , \bar{e} \bar{l} \bar{e} \bar{n} \bar{v} \bar{e} \bar{s} \bar{s} \bar{t} \bar{e} \bar{n} = e l e n v e s s t e n ;

\bar{p} \bar{f} \bar{u} \bar{l} \bar{l} \bar{e} \bar{n} = p f u l l e n (folgen), \bar{v} \bar{o} \bar{m} \bar{g} \bar{u} \bar{e} \bar{t} \bar{e} \bar{n} = (i j r a u g u t e n),
 \bar{t} \bar{r} \bar{a} \bar{g} \bar{n} = t r a g n ;

e r : \bar{b} \bar{e} \bar{c} \bar{h} \bar{e} \bar{n} = (b e c h e n), \bar{k} \bar{a} \bar{t} \bar{m} \bar{a} \bar{n} \bar{n} = k a t m a n n ;

\bar{j} \bar{u} \bar{n} \bar{g} \bar{e} \bar{a} \bar{n} = (j u n g e a n), \bar{n} \bar{a} \bar{m} = (n a m).

Anmerkung. Bei doppelten Abkürzungen findet sich auf ein doppeltes Zeichen:

\bar{g} \bar{e} \bar{n} \bar{o} \bar{m} = g e n o m , \bar{g} \bar{e} \bar{w} \bar{i} \bar{n} \bar{g} \bar{e} \bar{n} = g e w i n g e n ;

\bar{n} \bar{a} \bar{c} \bar{h} \bar{c} \bar{o} \bar{m} = n a c h c o m .

d : \bar{v} \bar{u} = v u .

2.) \bar{r} , \bar{d} , \bar{t} zur Bezeichnung der Buchstaben

72.

r: fridrich = friedrich, drent = drent,
pif = pif (Brief);
er: acht = acht (Acht), v macht = v macht,
Bschast = Bschast, vricht = vricht (vricht),
dichen = dichen (dichen), gewt = gewt (gewt),
woopping = woopping, pfleg = pfleg,
guch = guch (Guch), prid = prid (Prid),
Gzog = Gzog, vge = vge (vge =
guch = guch (Guch), v = (v),
Acht = Acht (Acht), mben = (mben),
Gund = Gund, vnsud = (vnsud),
vornordw = (vornordw);

re: twlich = twlich (twlich), puen = puen (puen),
3.) ~, zur Bezeichnung der Tyle ur:
ingentwrt = ingentwrt, Brandenburg = Brandenburg,
Merdelb = Merdelb (Merdelb).

4.) ~ statt ra:
Phalguen = (Phalguen), arguen = (arguen).

5.) Das mit f verbundenen Nid zur Bezeichnung der Tyle er:
wug = wug, vben = vben, vbr = vbr.

Die Hosenatzung eines Ludbüßlaban, im dadrung der Aus-
lassung eines oder mehrerer vorsehender Büßlaban anzü-
dalen, würde mir wenig und nur am Ende der Zeile bei
Uzunlänglichkeit des Stammes gebraucht.

m̄ = mit, n̄ = nicht, Geld̄ = fällt (fällt).

Zur XVI. Josephinisch ist bei flüchtigen Handschriften das
 zurückgelassenen *ss* manchmal an dem *ss* nach links gerückt
 davon hing, welches aber bei den Künstlichen *ss* und *ss* durch
 immer für *ss* oben nach unten durchgehenden geraden Strich
 ersetzt wird:

D = das, clop = (Kloster), fo = von, (Gealter = Alter-
 los = (länger). *ss* der = werden, werden.

Ein am Ende des Wortes stehendes *ss* auf der Linie nach
 geführter Strich rückt ein *ss*, und mit dem das *ss* verfallen
 in Linienschrift verbunden auf ein bloßes *ss* an:

Doll = doppelten, Bleibig = Gläubigen,
 sah = haben, Zueig = Zueigenen.
 rück = zurück (erfolgen), los = lassen.
 brück = brücken (besetzen). G = geben.
 geistl = geistlichen.

Obst drückt man in sehr flüchtigen Handschriften durch
 einen beginnenden Zug in der Mitte des Wortes nicht nur *ss* *ss*
 und *ss*, sondern auch *ss*, *ss* und *ss*, nicht selten auch *ss*, und
 sogar *ss* und *ss* an; bezieht sich auf wohl das *ss*, *ss* und *ss*
 mit einem Punktchen oder Häkchen, welches aber oft fehlt, oder
 mit dem ersten Platz abtrifft. Das *ss* am Ende des Wortes
 erscheint dann gewöhnlich als ein über das Wort nach rechts ge-
 richteter Zug:

S = sin, sinin, R S = Romanen (romisch),
 R S S = Roffen, H S = Hunn (hunn),
 S S S = Singelasten, S S S = Sülzlinnen,
 S S = Saugen, S S = saffig,
 M S = Minitien, S = minnen,
 N S = Niemandt, S = nicht, S = Sün,
 G S = Gannodt, S S = Süsser (nass),
 S S = windel (wind), S S = witten.

Unbekanntlich ist der Güg das S am Ende der Wörter in
 den Handschriften aus der Mitte des XVI. Jahrhunderts:

S = auf, S = fünf, S = fünf.

Abkürzungen und durch bloße Anfangsbuchsta- ben (siglae) angedeutete Wörter.

S = Sün (das, daß). S L = Sün Lieb (Lindan).
 S L = Sün Lieb (Sün Lindan). S L L = Sün Lindan (sülf. J.).
 S L L = Sün Lindan. S L S = Sün Lieb in Sün.
 S L S = Sün Sün. Sün Sün. S L S = Sün Sün, Sün Sün,
 S L S = Sün Sün. Sün Sün. S L S = Sün Sün (sülf. J.).
 S L S und S L S = Sün Sün in Sün. S L S = Sün Sün.
 S L S = Sün Sün. S L S = Sün Sün (Sün).
 S L S und S L S = Sün Sün und Sün Sün. S L S = Sün Sün (Sün).
 S L S = Sün Sün. S L S = Sün Sün (Sün).
 S L S = Sün Sün. S L S = Sün Sün (Sün).
 S L S (S) S L S = Sün Sün. S L S = Sün Sün.

Ho. Kay ayt = thöniffa kaisarl: vorgrn = vorgrannant (grannant).
 Majestät. wy = way (wahl).
 C. 2. = Ein Lieb (Eines Liebden). wygyp = wyggild: (Lobbild).
 v. l. p. = und lieber gelannin. } (in allen fudungen und beiden
 unpro' lieber gelannin. } fassan).

Beispiele flüchtiger Handschriften aus der Mitte des XVI. Jahrhunderts.

2j = Auf.	rypp = costan (Postan).
2j = Einigen (einigen).	zppz = Commission.
w = Andar.	dy = day (däl, däß)
2dy = Andarß.	dyer = dazier.
2kly = Allantoy.	dy = dänneß, dänneß.
2kly = Allantulban.	dy = dänneßban.
2kly = Allantun.	dy = dänneßban.
2kly = Bürgermeister.	dy = dänneßban.
2kly = Leffim.	er } = E. M., für Maj.
2kly = baynan.	er } = für Majestät.
2kly = bewilligung.	a = B.
2kly = brülfö (Bafstle).	ay = fuden.
2kly = brülfan (Bafstlan).	ay = fllifan.
2kly = bemalten (bemaltan).	ay = fuffidant (vinnant).
2kly = berrifan.	ay = fündnung (föndnung).
2kly = bailingande.	ay = ganz.
2kly = clain (clain).	ay = groß.

8L = gndaystem.
 8U } = gamallan (gamaldátan).
 8Q }
 8Y = gefallan.
 8Jr = gerviða.
 8ofu = galaganfeit.
 8ull = gúlddúmtípu.
 8llif = góvuldígan.
 8vblif } = gúlddúmtípu.
 8vblif }
 8y = geyrandar.
 8 = garou.
 8M = fulban.
 8N, 8H = fiarfjannu.
 8h = fuban.
 8 = fof.
 8e = fura (ifur).
 8j, 8f = fúdan.
 8 = im.
 8 = in.
 8flin = flainu.
 8ff = flíndan (flóuntau).
 8llfr = kúntklífr.
 8obrb = Labarb.
 8o = lang.

8ordif = lúidantlífan
 8oro = Mainab.
 8 = Mainas.
 8 = manau.
 8 = mit.
 8o = mag.
 8 = mügen (mügen)
 8 = mullan (Müflan)
 8 = niß.
 8ro = pringau.
 8Y = fualfíau.
 8lfur = garðfvarfan (Lang-
 vorkat)
 8lf = gillif (billig).
 8, 8C = } 8y (Tia).
 8y =
 8e, 8 = 8o
 8vry = 8tatan (8táttau).
 8vry = 8táttau.
 8ry = fain (fayn).
 8r = fainar.
 8rf = fardann.
 8rlyr = fardarlífa.
 8rlyr } = fufadan.
 8rlyr }
 8rlyr = fufíckfan

flfj = pfuldig.
 H = schreiben.
 lo. lo = lag.
 mo = tragen.
 j = thun.
 wofj = wolkf.
 wof = wald (Feld).
 wo, wo = aus (unt).
 wj = wesen.
 wof = wesen (über).
 wof = wesen -
 Wirkung
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).

wo, wo = aus.
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).
 wof = wesen (über).

Ähnlichkeiten und Unterschiede.

wo = aus.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wo = aus.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

wof = wesen.

78.

u	= saunen.	vysfs	= vassanibung.
wyf	= folif.	ps	= pfuldig.
nyf	= knacht.	vsj	= kündigen.
kyfs	= sangraufungan.	psl	= darglaifan.
zd	= dinn.	psy	= darsyltaifan.
zd	= end.	psls	= solifis.
sd	= darsif.	psl	= zillif.
sd	= diafan.	ps	= pfickfan.
sd	= darsif.	psd	= guntänckfan.
sd	= Dupan.	psl	= pfüncklich.
ps	= fürdnung.	ps	= falben.
ps	= fandlung.		

